

25 Quando in praesentatione servitorum non requiratur immemorabilis.

D I S C. CXLVI.

R ecurrentes Homines Castris Guardae ad Sacram Consuetudinem aduersus Comitem Laurentium de Marciacorum eorum Dominum, plura deducebant praesentia gravamina, praesertim vero, quod eos cogeret ad asportandum ad propriam domum portionem coloniam fructuum in eo territorio collectorum, nec non ad solvendum singulis annis julios duos pro quolibet loco unius operae ad metendum, julium unum loco unius operae ad fodendum, ac habentes boves julios duos loco operae unius aratri, exigendo etiam certis statutis temporibus asportationem lignorum, paleas & aliorum ultra alias exactiones ex singulis capitibus animalium, de quibus, ac etiam de facultate faciendi bannitas, & restringendi piscina habetur actum in America juris pascendi sub tit. de servit. disc. 36.

Quatenus igitur pertinet ad haec servitia, quae per scribentes pro dictis vassallis recurrentibus generaliter involuebantur sub vocabulis angariarum, & perangiarum, Scribens pro dicto Comite coram iudice ad dicta Sacra Consuetudine deputato, dicebam, etiam cum sensu veritatis, sub inspectione servitorum, seu angariarum, & perangiarum, numerum cadere non debere onus asportationis portionis dominicali ad domum Domini, quoniam ex iuris dispositione, vel ratione verius est, colonos teneri asportare fructus cadentes sub portione, seu recognitione dominicali ad ipsius Domini domum, nisi contraria consuetudo obstat, ut in specie illius responsum, quam vassalli solvunt Baroni, seu Domino pro cultura eius territorii, Ann. alleg. 94. n. 11. Franch. dec. 124. ubi Adde. Capob. de Baro. tom. 2. cap. 78. n. 7. Ideoque erroneum dicebam hoc onus involvere cum illis servitiis, seu angariis, & perangiaris, in quibus utpote de Regalibus recentis in casu quoque sunt Regalia, ius resistere videtur Baronibus, & Domicellis inferioribus, quibus Regalia non competunt, unde propterea arguit iuris resistentia non comprehendens istum casum, in quo vel cessante contraria consuetudine, ius assistit Domino, ut supra, vel saltem cum regulando iure cuiuscunque privati creditoris pro pensione, censu, vel responsione solvenda in certa quota, vel quantitate fructuum, dum est inter scribentes, an asportari debeat per debitorem ad domum creditoris, necne ex deductis per Duarum de cens. §. 3. q. 8. a. num. 9. ad 21. & alios apud eum ideoque tanquam in casu, vel praeter jus vel de iure dubio, deferendum videtur observantiae, vel interpretativae, quae sufficit qualis qualis, abique praesentatione certi temporis, aliterque praesentationis requisitis, cum haec sit notoria differentia, quam in foro quodvis decantant habemus inter observantiam praescriptivam, & interpretativam, vel saltem sufficit decennialis, utpote in re praeter jus; Et sic magna differentia est inter istud onus, & alia onera, seu servitia superioris recentis, quae sub angariarum, & perangiarum vocabulis per DD. poni solent. Et propterea cum in hac facti specie supponeretur talem esse observantiam ultimam, & non interruptam annorum circiter 15. & ultra, prolixius iniusta remanebat querela.

Et quamvis ex parte vassalorum opponeretur hanc esse recentem introductionem ipsius Comitum, stante quod eius maiores hanc portionem levarent in aereis, vel ipsius praedictis, illam cum propriis animalibus, seu alias proprio sumptu ad domum asportando, Attamen id non videbatur considerabile, quoniam iidem testes afferentes, quod aliqui praedecessores ita servarent, desponebant quoque, quod antiqua observantia huic recenti conformis erat, quod scilicet portio dominicalis per colonos, & vassallos ad domum Domini asportaretur, ideoque aliqua intermedia contraria observantia praesudicari non debebat, nisi probaretur ipsam esse talem, quod legitimam induxisset consuetudinem, vel praescriptionem huius libertatis, praesertim contra successorem venientem iure suo, & independentem, cui praedecessor negligentia etiam diuturna regulariter non praedjudicat, ex deductis per Grat. discept. 577. nu. 44. Peregr. de fideic. art. 41. nu. 16. & 17. Ciari. contrav. 107. n. 26. Rot. dec. 220. n. 26. p. 11. rec. & habetur frequenter in materia iurispatronatus, ac etiam in fidelcommissaria, & similibus.

Considerando potissimum, quod dicta contraria observantia praedecessorum congrue referri potest ad jus facultativum, quandoque pro industria, & majori utilitate exerceri solum quod scilicet magis Domini interfit accipere

manu sua fructus ejus portionis in area; vel in ipsius praedictis, quam quod colonos illos ad domum suo sumptu asportent, quasi quod major sit utilitas, quae resultet habendi fructus sinceros, & non alteratos, quam sit onus, seu impensa vecturae, ut in plerisque partibus vidi in praxi servari, unde si successores hanc meliorem oeconomiam servare nolint, vel sibi proficuum non reputent, non exinde resultare debet consuetudo praescriptiva, & obligatoria, ut frequens praxis docet in Episcopatibus, ac Abbatibus, & Beneficiis, quod diversi esse solent usus Episcoporum, & Praetorum pro tempore.

Ponderando quoque ad exclusionem huius oneris ne scilicet veniret sub nomine illarum angariarum, & perangiarum, quae sunt de Regalibus, & quibus ius resistit, ut infra, quod iuxta communem feudifariam distinctionem in c. unico, quae sunt Regalia, verbo angariis, & de quibus apud Montan. in cod. c. unico, verbo angaria, & perangariae sol. 100. cum seqq. Rosenthal. de feud. cap. 5. concl. 70. Novarr. de gravam. vassalorum in praed. num. 6. & seqq. Ripoli. de Regalibus cap. 19. & alios, diversa sunt servitia praestanda per vassallos feudi ratione ipsius feudi, seu rei, quae propterea etiam si personis praestantur realia, seu occasionalia dicuntur, & servitiis personarum, quae ex sola ratione subiectionis, & vassallagii jurisdictionalis assignantur ad vassallos, quos ad diversa servitia vassalorum feudi, seu subditorum occasione rei feudalis vocant vassallos, cives seu Burgenses; In hac enim secunda specie cadit iuris resistentia ratione Regalium supremo Principi regulariter competentis, ut infra, non autem in prima, quoniam etiam inter privatos huiusmodi onera iuxta conventiones, vel consuetudines dantur; Ideoque cum ista praestatio portionis dominicalis de iure congruat cuiuscunque privato, atque sit ratione rei, idcirco non cadit sub illis oneribus, & servitiis, quae sub nomine angariarum, & perangiarum in iure explicantur.

Quatenus igitur pertinet ad alia onera, & servitia, quae ut supra, vel in specie, vel in pecunia exiguntur consueverunt sub nomine angariarum, & perangiarum explicari solita; Observabam quod licet textus in c. unico, quae sunt Regalia, angarias, & perangarias collocet inter Regalia, unde propterea feudalia, ac alii DD. de quibus apud Montan. Rosenthal. & Ripoli. ubi supra inferunt illa non competere feudatariis, & Baronibus inferioribus, quibus concessa non censetur Regalia ipsi Principi reservata, & consequenter requiritur, vel ipsius Principis privilegium, vel immemorabilis, seu centenaria, cuius vigore privilegium, vel quicumque alter titulus de mundo melior allegari potest, ut in casu immemorabilis, vel centenariae admittitur per eundem Capoblan. in eius tractatu de Baron. tom. 1. prag. 16. quem Baronibus intensissimum, eorumque potestatis rigorosum censorem appellat de Marin. sol. 18. lib. 2.

Et cui rationi resistit iuris resultantis ad qualitate Regaliae, aliam quoque ego ponderabam ad alia posse, quod scilicet cum ista dicatur servitus habens abique dubio causam discontinuam, haec etiam inter privatos, iuxta magis communem, & receptam opinionem, de qua frequenter in sua materia sub tit. de servitiis ac etiam in Sabinen. hoc eodem tit. disc. 96. non acquiritur, nisi per tempus immemorabile.

Attamen erroneum dicebam quomcumque servitorum speciem collocare sub hoc prohibito genere iuris resistentiam habente, quoniam pleraque sunt servitia, quae hanc iuris resistentiam non habent, sed potius assistentiam, quod scilicet Baro, vel Domicellus, quamvis inferior, quemadmodum de iure, vel saltem recepto ipse habet ius cogendi unum ex vassallis cum debita repartitione, & idoneitate ad colligendum sui feudi fructus, ac faciendum, ut vulgo dicitur, munus Aratrii, ita coloni, & laboratores, qui aliis servitia, & opera rustica locare solent, cogi possunt etiam invitati ad serviendum Domino in eius bonis, quae ratione feudi, vel patrimonii in loco possident, soluta iusta, & consueta mercede, ne Dominus sit inferioris conditionis quomcumque alio privato, ut saepe contingit, quia nempe vassalli ipsi Domino in seculum monopolium, seu conventiculum agendo, renuant accedere ad arandum, metendum, fodiendum, aliaque opera, & servitia rustica praestandum, sive asportare ligna, frumentum, vinum, paleas, & alia necessaria, nam tunc cogi possunt, ut advertit in specie Montan. ubi supra, & admittit, seu tanquam certum praesupponit Novarr. Capoblan. vestigiorum spectator circa censuram potestatis

tis Baronum dicto eius tractatu de gravaminibus vassalorum à gravamine 76. ad 116. ubi solum praesupponendo dictam obligationem infitit super illius moderatione; & ne Baro abutatur, excevit vassallos gravare.

Et tamen haec etiam servitorum species, quae iuris assistentiam potius, quam resistentiam habet, atque non est de Regalibus, sub nomine angariarum explicari solet, & recepta istorum vocabulorum significatione legali sub nomine angariarum veniunt illa servitia personalia, quae per vassallos domino praestari debent, soluta tamen congrua, seu consueta mercede, sub nomine vero perangiarum illa servitia, quae nulla soluta mercede praestari debent; Ergo non omnes angariae sunt de Regalibus, ac habent iuris resistentiam, cum ali- quae adfint permixtae, ac habentes resistentiam iuris, ut supra, quoniam angariae vocabulum dictum ab angariarum tam apud Juristas, quam apud antiquos linguae Latinae professores quomcumque onus, vel servitium personale significat, ut patet ex allegatis, & habemus in Evangelio de Simone Cireneo angariato ab bajulandum Crucem Domini nostri Jesu Christi.

Verum quia in hac facti specie servitia per Dominum à vassallis nulla soluta mercede in specie, vel in pecunia, ut supra exiguntur consueverunt, unde propterea in eis cadit terminus perangiarum, in qua non intrat dicta ratio servitorum ad quae de iure vassalli cogi possunt soluta debita mercede, consequenter ubi non constat de concessione, vel privilegio Principis, perneceesse desideranda est centenaria, vel immemorabilis, tam ratione, quod hoc ius est de Regalibus, quam ex dicta alia ratione generali cadente in quacumque materia indifferenti ex dispositione iuris communis, quod in servitiis habentibus causam discontinuam requiritur immemorabilis.

Accidentibus etiam ratione subiectae materiae duabus aliis rationibus ob quas in istis servitiis praestandis per vassallos, vel subditos Baroni, seu superiori dicta major praescriptio desideranda venit, vel scilicet ob praesumptionem facultatis, & benevolentiae, ob quam vassalli haec servitia grato, & benevolo domino praestare poterint iuxta casum, de quo in Peretrana servitorum sub tit. de feud. disc. 51. Vel ratione male praesumptionis concussionis, & violentiae, quae in Baronibus militare solet, ut apud DD. de quibus infra, cum quibus ex dicta ratione licet obiter, & non discussa materia processit Rot. in Sabinen. status Montis Libretti 12. Junii 1662. coram Cerro in fine, ut advertitur in eadem Sabinen. d. tit. de feud. disc. 65. Ideoque admittendum in petitorio, & pro canonizatione iuris exigendi dicta servitia centenariae, vel immemorabilis probationem requiri, quam supponebatur per testes probari; Licet enim ex consideracionibus, de quibus infra non improbabiler subsistit possit, ut ea quae habentur in Baronibus, & Feudatariis non procedant in hac specie Dominorum allodialium; Attamen agnoscebam id esse opus difficile, dum ut plurimum iudices pragmaticum stylium sequentes, has ratiocinationes reputant Advocatorum subtilitates, ut Ego praesertim sapissimè experior.

Quia verò inspectio petitorii esse solet difficilis, ac altioris indaginis ob rigorem cum quo in Curia proceditur circa probationem immemorabilis, cum requisitis per vulgarem glossam in c. 1. de praescriptionib. in 6. quae ad litteram desiderari videntur, unde propterea in praxi rari sunt casus, in quibus immemorabilis bene probata canonizetur, Idcirco principalem dicti Comitum defensionem adversus dictos vassalorum recursum constituimus in possessorio retinenda quod vulgo dicitur mantentivum, de cuius utpote summaris, & privilegiatis natura est, ut non quaeratur de iustitia, vel iniustitia, sed attendatur nudum factum possessionis reiectis exceptionibus boni iuris non omnino claris, & indubitatis per confessionem partis, vel per rem iudicatam ad petitorium ex nauticativè collectis per Post. in tract. de manut. observ. 42. & est in foro quotidianum.

Et licet in istis iuribus, quae sunt de Regalibus, atque praeter supremum Principem per inferiores sine titulo explicito privilegii, vel implicito resultant ab immemorabili possideri non possunt ob iuris resistentiam possessioni, ista propositio non procedat, ut aliis allegatis in his terminis, & iuribus firmant Natta conf. 506. n. 11. & seqq. Buratt. dec. 312. n. 12. & 13. Rot. dec. 616. p. 2. rec. Capob. de Baro. tom. 1. pag. 16. & generaliter Capob. ubi sup. pag. 1. num. 229. & seq. Rovit. prag. 1. de iurisdi. in vicem non turbat. n. 29. & seq. Rot. dec. 605. & 615. p. 5. rec. ubi de officis.

Attamen id non procedit quando possessio est diuturna, & temporis considerabilis, ut in specie iuris Regalium, Rot. dec. 28. p. 1. d. v. & magis in specie, Coccin. dec. 354. per tot. & confert dec. 28. p. 1. d. v. & magis generaliter de possessione temporis considerabilis, ut sit manutentibilis etiam ubi ius resistit, Capyc. dec. 29. n. 18. ex doctrina Linn. c. in notuit de eo, qui ord. fuer. Capyc. Latr. conf. 66. nu. 2. & seqq. conf. 83. n. 45. & seqq. Caval. dec. 80. n. 8. Rot. dec. 49. n. 9. p. 7. rec. Add. ad Buratt. dec. 131. n. 9.

Merito autem in his terminis possessio temporis considerabilis est manutentibilis, quoniam iuris resistentia non resultat ad Regalia, quae solum urget, ubi agitur contra ipsum Principem ex deduct. apud Buratt. & Add. d. dec. 131. n. 4. Sed potius ad contraria praescriptione, vel concussione, & violentiae potestativae, & jurisdictionalis vel facultatis ratione benevolentiae, ut supra, quae utraque ratio cessat ubi agitur de continuata, & diuturna pacifica possessione abique conquestibus, & recursum, quoniam prima species praesumptionis non admittitur in Statu Ecclesiastico, ubi facilis est recursum ad summum Pontificem eiusque Officiales, & Magistratus super hoc nimium invigilantes, ut in specie advertitur apud Cocc. d. dec. 354. cum 15. qua proceditur in d. dec. 435. p. 9. rec. ideoque non intrat illa mala praesumptio, quae cadit in illis regionibus de quibus allegati auctores, & caeteri loquuntur in quibus Magnates, & Barones de facto aliquam maiorem habent licentiam, ut etiam advertitur in dicta Sabinen. status Montis Libretti sub tit. de feud. disc. 65. & in Farsen. Molendini hoc tit. disc. praed. cum potissimum in Regno Neapolitano de quo plures loquuntur, adest aliqua major, & particularis resistentia iuris municipalis facultatis cessat, ubi congruenter tempus notabile, & multiplicitas actuum, unde propterea isto casu quicquid fit in petitorio, talis possessio remanet manutentibilis, quoniam ad effectum huius remedii sufficit esse dubium, an iure facultatis, vel obligationis id gestum sit, ex deductis in Majoricen. Missarum coram Bichio dec. 186. & 380. p. 11. rec. Neque id negatur per Rotam in dicta Sabinen. status Montis Libretti 12. Junii 1662. coram Cerro, dum ibi proceditur cum praesupposito, quod de possessione constaret per unicum actum, & per vim cum praescriptis, & coactionibus.

Neque obitare videbatur, quod aliqua ex his servitiis praestantur in pecunia, ut supra, quoniam id magis favorabile reputatur ipsis vassallis, & sic per quamdam compositionem cum modica summa pecuniaria ita redimantur ab hoc onere, atque libertatem acquirunt, ut in specie habetur apud Novarr. d. tract. de grav. vass. gravam. 79. n. 1. & Rovit. prag. 16. de Baron. n. 5.

Caeterum quatenus pertinet etiam ad petitorium, ac bonum jus, assumendo rem aliquater magis ab alto, observabam, ut ea quae generaliter per allegatos, & alios in hac materia angariarum, & perangiarum dicuntur in ordine ad Barones, & Feudatarios inferiores non habentes iura Regalia, quae referuntur penes Principem, cuius ipsi sunt Barones, & milites, ut est praesertim in dicto Regno in quo omnes Barones sunt feudatarii, atque obtinent illas Civitates, Oppida, & Castra iure feudi, seu subfendi omnino subordinati, & in sola ratione jurisdictionali, unde potius perpetui Gubernatores, & Officiales a Rege deputati, quam veri Domini censendi sint, non ita congruunt huiusmodi castris, & locis, quae per Domicellos, & Barones in Statu Ecclesiastico, vel in aliis ditionibus abique investitura, & servitio feudali possidentur in allodium, cum ea etiam circumstantia, quod nedom penes eos est dominium territorii considerati in sola ratione jurisdictionali, & territoriali, utpote iuris terrendi, seu etiam in pleno dominio etiam utilitario, adeo ut vassalli nihil possideant, nisi quodam jus coloniae, ut in praesenti ex deductis in hac eadem causa d. tit. de serv. disc. 63. Ex hoc enim duo resultant. Primo quod isti dicti possunt potius vassalli feudi, quam vassalli cives, seu burgenses, unde propterea ista sunt servitia magis realia, quam personalia, quia nempe sub his oneribus per loco Dominum admitti fuerint ad inhabitationem, ac habendum ulum territorii; Et secundum, quod etiam penes talem Dominum resideant haec regalia minora, iuxta ea quae habentur in Civitatibus Castellis contributionis sub tit. de feud. disc. 63. licet enim, ut frequenter tam in d. disc. 63. quam in alia d. tit. de feud. istud non sit illud verum, & plenum allodium per quod non recognoscitur, nisi Deus, sed infit illa remota, & impropria feodalitas, quae consideratur per Spad. conf. 1. n. 1. in ordine ad iustitias, quae consideratur per Spad. conf. 1. n. 1. in ordine ad iustitias.

rioritate Papæ: Attamen exceptis Regalibus majoribus, & primi ordinis, quæ non nisi penes Principem, ac supremum Dominum, residere possunt. non implicat hæc Regalia minora esse penes hujusmodi Dominos hæc dominationem habentes subordinatam quidem, sed magis plenam, atque non adeo dependentem, & limitatam, qualem habent simplices feudatarii Barones, & inferiores, quorum respectu intrat dicta resistencia, ob jus Domini, & infendantis, à quo hæc jura non censentur concessa, neque veniunt sub iudicio: Hæc autem ratione cessante, ubi agitur de jure servitiorum inter Dominum capax Regalium, & subditos, non requiritur immemorabilis sed solum longa præscriptio sufficit, ut per Montan. ubi sup. n. 4. vel 5. pag. 12. col. 2. circa fin. ubi quod resistencia consistit in eo, quod agitur de præscribenda Regalia contra Principem; Atque hunc discursum satis comprobant frequentior praxis, quod in hujusmodi locis ita sine in vestitura, & servitio feudali jure allodii possessis Dominum habent furnos, macellos, tabernas, seu pizzicarias, & similia cum Regalia juris privati, & prohibendi, ac etiam habent fiscum, & alia, quæ incongrua sunt feudatariis, & puris Baronibus jure feudi inferioris.

Consideranda quoque veram Regaliam in hac materia consistere in jure generali; id est in qualitate ipsorum vassalorum, quod simpliciter, & indefinite tanquam species servorum, seu colonorum adscriptorum censendi essent angarii, & perangarii ad plures effectus per feudatas considerandos, præsertim quod sine licentia Domini clericari non possint, neque habitationem loci deserere, atque semper, & indefinite servitio parati esse cum similibus, atque istud in vero sensu text. in d. v. unico quæ sint Regalia, ac antiquorum peritorum feudatarum dicitur propriè jus Regale, fœcus autem ubi non agitur de imprimenda dicta generali, & indefinite servitii qualitate in personis, sed isti suam naturalem libertatem retinendo habeant solum quoddam modicum onus servitii rusticum, eorum statui, & conditioni congrui in una sola die totius anni, cum ejusdem servitii commutatione in præstatione pecuniaria, quoniam hæc dici potest quedam transactio super illis servitiis, quæ in pluribus diebus, ac anni temporibus etiam de jure, ut supra inventi præstare tenentur; Unde propterea in stricta juris censura, neque desideranda videatur illa immemorabilis, quæ necessaria est etiam in privatis servitiis habentibus causam discontinuam, cum non agatur de inducenda formali præscriptione juris, quod certum esset non competere, sed de indicenda præsumptiva probatione concordie super modo præstandi servitii aliis debita, licet hæc apud pragmaticos videantur metaphysica ratiocinatio, & subtiles distinctiones non de facili amplexæ, quando per Advocatos in causa scribentes deducuntur, eo quia non ad sint Joannes, & Martinus qui id dicant.

ANNOT. AD DISC. CXLVI.

Ad hanc materiam angariarum, & perangiarum, aliorumque servitiorum videnda sunt, quæ habentur sub tit. de feud. disc. 51. & 65. & de hoc eodem Castro, quæque Dominio, agitur quoque sub tit. de serv. disc. 36.

ROMANA SEU &c.

RERUM EXISTENTIUM POST SUPERFICIEM.

Discursus informativus ad petitionem eiusdem Magnatis.

An & quæ res existentes post superficiem terræ, sive subius solum sint de Regalibus, vel respectivè juris privati: Et quando privato liceat absque publica auctoritate facere fodinas, seu excavationes; Et postea privato in toto, vel in parte; An hujusmodi res pertineant ad Dominum directum, vel potius ad Dominum utilem, sive subalternum.

SUMMARIUM.

- 1 Ocaso scribendi.
- 2 Veritas bene aperitur cum disputationibus judicialibus.
- 3 Reprobatur opinio volentium omnia existentia post superficiem esse Principis, & de Regalibus.
- 4 Datur distinctio inter bona existentia post superficiem habentia opus manufactum; & non habentia.

- 5 In habentibus opus manufactum non cadit Regalia.
- 6 Statue, lapides, & alia reperita in fundo emphyteutico spectant ad emphyteutam.
- 7 Sed non possunt fieri excavationes sine licentia Principis.
- 8 In hac licentia consistit jus Regaliæ.
- 9 De thesauris eorumque materia.
- 10 Quod de consuetudine sint Principis.
- 11 Inventio thesaurorum redunda in damnum inventorum.
- 12 Ubi cum cautelis procedatur quid dicendum sit.
- 13 Quod spectent ad Dominum directum, non autem utilem.
- 14 De aliis questionibus in materia thesaurorum remissivè.
- 15 Fodine dicuntur de jure communi, sed apud feudistas dicuntur minerie.
- 16 De distinctione plurium specierum fodinarum.
- 17 De variis opinionibus super fodinis auri, & argenti, an sint de Regalibus.
- 18 Opinio Aulcoris.
- 19 De ratione ob quam in hac materia procedendum non est cum regulis juris communis.
- 20 De historia legali, & introductione Regalium.
- 21 Etiam antiquo tempore minerie auri, & argenti erant de Regalibus.
- 22 Quid serventur in Indis.
- 23 De fodinis in finis cretæ, arenæ, & lapidum ad quem spectent.
- 24 De puteolana, ut Domini utilis.
- 25 Et quæ actio competat Domino directo.
- 26 An quod percipitur ex fodinis dicatur fructus, vel proventus.
- 27 Super fodinis potest imponi census, vel constitui usufructus.
- 28 De fodinis reperitis constante matrimonio, vel durante dominio utili.
- 29 De tertia specie fodinarum continentium, quid medium inter illas auri, & argenti, & infimas terræ, vel cretæ; præsertim illis aluminis salis.
- 30 De jure privato Camere Apostolicæ in aluminis Sulphurum.
- 31 Alumen in Regno Neapolitano, an sit de Regalibus.
- 32 Quid de jure communi.
- 33 Refertur historia circa mineriam aluminis Sulphurum.
- 34 Quod articulus sit dubius.
- 35 An sub concessione feudi veniant fodine, quæ sunt de Regalibus, seu alia Regalia in eis competant.

DISC. CXLVII.

Pluries contingit, semper tamen in congressibus, & in forma extrajudiciali, non autem judiciali usque adhuc agere, seu discutere de hac materia fodinarum, seu excavationum; Et an illæ res, quæ vel adhuc existentes in primævo statu naturæ, vel habentes hominis artificium, subius solum, vel superficiem terræ, casualiter vel data opera inveniunt, sint de Regalibus, & juris publici, vel potius juris privati; Et quatenus agatur de illis juxta hanc secundam speciem existentibus in fundo, duplicem directum, ac utilem, subalternum dominium habente, ad quem pertineant; Potissima verò occasio circa initia Advocacionis in Urbe, fuit illa usus affirmativus, vel negativus jam notæ venæ aluminis enunciatae sub tit. de feud. in Massan. disc. 54. ubi de illius statu, ac ferie. Unde propterea per quemdam Magnatem, partim ad propriam directionem, partim vero in reliquis ad curiositatem, requisitus fuit, ut inter moras, & otia Villæ Tusculanæ desuper ederem discursum informativum, prout edidi in sola discursiva forma, nihil tamen maturè pro veritate determinando, cum absque formali disputatione in judicio vix id sequi valeat, ac frequentere detegunt nigrum id quod primo aspectu videbatur album, & e contra; Et ob quam rationem à nimium frequenti experientia comprobata, mea consuetudo est parum deseriendi illis scriptoribus, qui alioquin docti, & ingeniosi, nullam, vel modicam fori, in magnis præsertim, ac primariis Tribunalibus notitiam habentes, omnia dicunt theoreticè, & in abstracto ex sola librorum lectura, & revolutione.

Dicebam igitur, quod neglecta illa satis adulatoria opinione deseriuntur Principi, atque inter Regalia enumerantur omnia, quæ post superficiem, ac intra vicera terræ existant, sive in primævo naturæ statu perseverent, sive hominis artificium habeant, & casualiter nobis abscondita reperiantur, quasi quod privatorum dominium

nium ad solam terræ superficiem, ejusque naturales, vel industriales fructus restrictum sit, cum revera id nullum habeat, nec possit, nec naturalis juris fundamentum.

Atque juxta magis communem, & receptum Doctorem sententiam, in conclusione potius, quam disputativa ratione, sicut solidum Curie stylum respondendo dicebam, ne juxta solidum esse inter ea, quæ ex humano opere, vel industria ad illum statum redacta, præsupponunt antiquum primævum dominium (nobilitatum tamen,) ac accidentaliter post terræ superficiem existentia, ut sunt pecunia, gemmæ, aurum, argentum, ac similia opus manufactum præferentia; Et ea quæ sub eadem superficie in primævo naturæ statu absque aliquo facto hominis adhuc perseverant, ut sunt minerie, seu fodinæ auri, argenti, ferri, aliorumque metallorum, necnon aluminis, sulphuris, vitrioli, marmorum, aliumque lapidum, cretæ, arenæ, puteolanæ, & similia.

Quoad primam speciem rerum præferentium hominis industria, seu opus manufactum, distinguam inter pecuniam, aurum, argentum, gemmas, & similia pretiosa, quæ sub thesauri nomine venire dicuntur, & inter status, aliaque res lapideas, seu aneas, ac lapides inculptos, seu laboratos, & similia, quibus thesauri terminus non conveniat.

Quatenus pertinet ad hanc secundam speciem dicebam Principes usque adhuc pro mea notitia, in fundis, ac prædijis privatorum manus non appoluisse, neque hanc bonorum speciem inter eorum Regalia collocasse, unde propterea juris communis dispositione iuncta remanente, dicuntur de privato dominio, & pertinentia eorum, qui sunt domini fundi, seu prædij, quibus in vitis non datur aliis privatis inquirendi, & effodiendi facultas; que ut infra datur in perquirendis, & effodiendis metallis; Solumque disputato cadit, ubi fundus duplicem habet dominium, directum scilicet, & utilem, seu subalternum, de cuiusmodi dominio, & pertinentia illa sint; Quæque ista questio in specie disputata esset in Rota in una Romana lapidum, & statuarum coram Manzanedo sub die 14. Maii 1612. pro emphyteuta, seu domino utili decimum fuit, ducto argumento à thesauro, cum ejus terminis processum esset, ut patet ex decisione desuper edita impressa post secundam hylorion. Faral. in istius decisionibus criminali. dec. 359. ubi in fine advertitur dominum directum solum competere actionem ad quanti interest fundum ob hujusmodi excavationes deterioreri fieri; & que decisio uti recepta est in Urbe, ubi magis quam in qualibet alia totius Orbis parte incorporabiliter hujusmodi effossiones, seu excavationes nimium frequentes & quotidiane sunt, dum antiqua triumphatrix Roma adeo statuis, aliique manufactis operibus ditata, tota sub solo est.

Quia verò sub nomine, seu pallio perquirendi status, lapides, & alia hujusmodi in proprio fundo, fraudes committi possent, perquirendi scilicet thesauro, sive dando excavationis initium in proprio fundo, illam prosequi in publico, vel in alieno; Hinc proinde inolevit praxis, quæ fortè toti Orbis communis est, & de qua in Catalonia testatur Ripoll. de Regalib. cap. 16. numer. 15. cum sequitur hujusmodi excavationes fieri non possint absque licentia aliorum officialium camerarum, quæ passim concedi solet, sub sola reservatione ad beneficium Camere, pecuniarum, ac rerum auri & argenti, aliarumque preciosarum sub thesauri nomine venientium, atque in hac licentia, seu privato jure prohibendi, non ipso Principis, ejusque officialibus inconsultis, hujusmodi effossiones fiant, consistit Regalia, ut advertitur per Ripoll. d. cap. 16.

In prima verò specie illarum rerum quæ habent hominis industria, seu opus manufactum, quæ sub thesauri nomine veniunt, inane laborum, ac fulticia speciem semper censui immorari super questionibus, ac distinctionibus, quæ desuper per Doctores tradi solent, An scilicet in fundo proprio, vel in alieno, vel respectivè sacro, & religioso, vel nullius, Et an casualiter vel data opera, Atque hoc secundo casu, an opera fit honesta & licita, vel illicita cum magicis artibus & incantationibus, & an eo invento in fundo Ecclesiæ fiscus Principis laici alicuius jus habeat cum similibus, de quibus post antiquiores ab eis relatos, Farinac. quest. 104. à numer. 1. ad 32. Peregr. de jure sibi lib. 4. tit. 2. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 20. Ripoll. dicto cap. 16. ex numer. 38. Rosenthal. de feudis cap. 5. conclus. 92. Harprect. in §. thesaurus institut. de ver. Card. de Luca Lib. II.

divis. Fulgin. de emphyteusi tit. de variis questionibus quest. 16. Cavalcan. decis. 15. lib. 2. & nostri Regnicolæ, Borell. de præstat. Regis Cathol. cap. 27. & Montanus de Regal. in §. & dimidium thesauri fol. 307. cum sequentibus ubi plene & doctè disputant præsertim secundum, an dispositio juris communis per jus municipale Regni in aliquo alterata sit necne.

Quoniam, vel generalis est illa consuetudo, de qua testantur Farinac. d. quest. 104. numer. 32. in fine & alii, ut hujusmodi res ad fiscum seu Principem pertineant, vel ob illam participationem, quam etiam de jure fiscus ratione publici soli, vel ratione malarum artium prætereunde potest, De facto ubique experientia comprobatur, potius in inventoribus hoc esse fortunæ maleficium quam beneficium, quoties unum de duobus extremis non concurrat, Vel scilicet omnimodæ publicitatis cum qua de Superiorem ad quos pertinet licentia, ac interventu eorum, quos ipsi deputant, speratus thesaurus effodiatur, Vel ubi cum nimia cautela ac impenetrabili occultatione inventio sequatur; Et quando præventivè ad excavationem licentia obtineatur, sive quod contingente casuali inventione, ita inventor cautè ac sincerè agat, quod confusæ rigorosas fiscalium molestias effugiat, Tunc neque certa, & determinata regula dari potest, sed totum pender à singulorum Principatum styli & usus, unde propterea, vel nulli, vel rari sunt casus, in quibus hujusmodi questiones in foro per juris tramites, præsertim civiliter disputari contingat, & sic istæ questiones, atque tot distinctiones desuper per DD. traditæ, scholarius, & Academicorum potius pabulum videntur ad ingenia acuenda & exercenda.

Ubi verò casus præbeat, quod thesaurus vel in toto vel in parte pertineat ad dominum fundi, in quo reperitur est, talisque fundus duplicem habeat dominium, directum scilicet & utilem sive subalternum, Et tunc receptum est, ad utilem, non autem ad directum pertinere, ut patet apud allegatos de materia agentes, & per Rotam dicta decisio. 359. post secundum volum. cons. Farinac.

Pluribus etiam aliis questionibus in hac thesauri seu pecunie absconditæ materia cadentibus, inter proprietarium, & usufructuarium, emprorem, & venditorem, maritum, & uxorem cum similibus, de quibus apud supra allegatos, ac apud Barbol. in l. ditorio, §. si vtr. ff. sol. matr. Castill. de usufr. cap. 37. ac etiam inter fiscum secularum & Ecclesiasticum, ubi in locis sacris & religiosis inventio sequeretur, cum aliis de quibus curiosus apud supra allegatos ac alios apud eos videre potest, inanis autem labor est in viro forensi, conclusivè, atque ad practicam & utilitatem scribente desuper immorari, tempusque terere ex ratione supra infirmata.

Quovèro ad alteram speciem rerum seu bonorum in primævo naturæ statu perseverantium, nullumque opus manufactum, seu hominis industria habentium, quæ verè & propriè in jure communi Romanorum sub fodinarum nomine veniunt, in jure autem feudali seu apud feudatas explicari solent cum vocabulo mineriarum, dum alia res habentes ut supra opus manufactum sub solo existentibus veniant seu explicari solent sub nomine excavationum seu effossionum, quamvis aliqui promiscuè istis terminis seu vocabulis utantur, quoniam vis non est in verbis.

Eam in tres alias species pro clariori resolutione mihi subdividendum esse videntur, consistendo scilicet duo extrema, primum superius, auri & argenti, ac illorum lapidum preciosorum qui sub specie gemmarum veniunt, Alterum inferius arenæ, & cretæ, ac lapidum ordinariorum, qui sub lapidinarum nomine explicantur, Et quid medium seu tertiam speciem mixtam illarum rerum, quæ non veniunt sub metallis pretiosis primi ordinis auri & argenti, minusque sub alia vili & inferiori materia cretæ seu terræ aliquoties qualificatæ, ac lapidum ordinariorum, sed sunt quid medium, utputa æs, auriscalcum, ferrum, & similia metalla inferiora, necnon alumen, vitriolum, bolarmenum, sulphur, ac lapides qualificati, puta marmoris, porphidi, diaspri & similes, qui etiam pretiosi ad differentiam ordinariorum dicuntur, non tamen gemmarum speciem habent.

Super prima specie variant DD. Aliqui enim volunt esse de Regalibus auctoritate D. Thomæ ac aliorum dicentium, Reges & Principes hæc pretiosa mineralia sibi reservasse, ex quibus constatur pecunia, Principatus seu Republicæ defensionibus rectoque regimini necessaria,

ria, nulla data distinctione, an in loco publico, vel in privato reperiantur & adfint; Alii vero promiscue de omnibus metallis absque distinctione, an sint magis vel minus pretiosas loquentes, distinguunt, quod, Aut reperiantur in loco publico, & sint Principis tanquam de Regalibus, Aut in loco privato, & sint domini fundi; Et alii demum, reuera eadem distinctione inter solum publicum & privatum, & concedentes primo casu pertinere ad Principem, in secundo vero ubi scilicet sint in solo privato, adhuc variant, Aliquibus volentibus solum decimam spectare ad Principem, reliquam esse domini soli, Aliis vero volentibus fieri tripartitam divisionem, ut una portio sit Principis jure Regaliae, altera domini soli, & tertia metallarii, ut post alios ab eis relatos habetur apud Peregr. de jure fisci lib. 4. tit. 2. Farinac. *disq. qu. 104. in specul. de Rosenthal de feudis cap. 5. conclus. 88. Sixtini de Regal. lib. 2. cap. 16. Barboza in dista lege divorzio, §. si vir, §. si solum matrimonium. Solozan. de jure Indiar. tom. 2. lib. 5. cap. 1. & unico numer. 23. Ripoll. de Regal. cap. 16. numer. 4. cum sequent. Montan. de Regal. verbo argentariae ex fol. 255. & Borell. de praesent. Regis Catholici cap. 28. qui dum examinant jus Regni Neapolitani, & an per ejus Constitutiones & Capitula juris communis dispositio in aliquo alterata sit.*

Mihi vero quoad hanc primam speciem mineraliam primi ordinis auri & argenti, ac illorum lapidum pretiosorum, qui sub gemmarum nomine veniunt, videtur dicendum idem quod supra insinuatum est de thesauris, ut scilicet hujusmodi descriptiones remaneant hodie potius pabulum academiarum & scholarum quam fori; Quantum enim universalis praxis docet; istae quaestiones non de facili audiuntur in foro, atque de facto hujusmodi fodinae seu miniere sunt de Regalibus ad supremum Principem pertinentibus; Sive quod haec materia non recipiat uniformem & generalem determinationem, sed tota pendeat à singulorum Principatum legibus & styliis, auditis quandoque in foro hujusmodi quaestionibus in illis inferioribus metallis, seu qualificatis lapidibus, ac magis pretiosis terrae speciebus, in quibus tertia species constituta est ut infra.

Et quidem juxta ea quae in proposito Regalium examinata habentur in Comaceni. aliis Clomaceni. vallium *sub tit. de feudis disc. 2.* legalei simplicitatis speciem habere videtur procedere cum jure communi Romanorum, & cum iis quae in aliquibus ejus legibus disponuntur, sive per inductiones & argumenta inducuntur, perinde ac si Romanum Imperium adhuc vigeret, idemque esse rerum status, qualis erat temporibus Justiniani, aliorumque praedecessorum, sub quibus Imperium magis florebat, minoreque scissuram passus fuerat; Siquidem quando Regalium usus in his partibus occidentalibus introduci coepit, praesertim vero in Italia, ob omnino in his partibus obliuata illud Imperium Romanum, quod ad differentiationem modernam accidentalis, atque post hujus introductionem Orientale dicitur, nullus habebatur usus juris communis Romanorum juxta hodiernam compilationem, dum illius usum modernum habemus, juxta legalem historiam insinuatam in d. Clomaceni. latius vero occasione Zenoniana Constitutionis super aspectu maris, examinatum in Neapolitana *sub tit. de servitutibus disc. 1.* Unde propterea omnino immutato priori rerum statu hisque partibus in tot diversarum Nationum Principatus divisus, ita eorum temporum conditione exigente, Principes, vel Civitates, quae ad libertatem provocaverant, sibi applicarunt eas partes, in quibus natura magis foecunda & liberalis, insolita & extraordinaria emolumenta praebet, & quae bona vel jura ita reservata de Regalibus dicta sunt, ut dicta Clomaceni. de feudis *discursu 2.* Potissimum vero in his magis pretiosis ac primi ordinis metallis deservientibus ad usum illius pecuniae, quae Principi vel Reipublicae pro terrestri vel maritimo exercitu, aliisque publicis necessitatibus, ac Principatus bono regimine magis necessaria est, Ideoque non solum his modernis temporibus potius scissum dictum antiquum Romanum Imperium hoc ex praxi edocetur, sed etiam quod idem servaretur dicto antiquo Imperio, seu Republica durante, ut docent historiae, praesertim omnium prima & major *sacrae Scripturae lib. 1. Machabeorum*, ubi agendo de Romanis, cum quibus Judas Machabeus amicitiam & societatem statuit pro Graecorum jugo excutiendo, atque narrando illorum victorias & potentiam, debellataeque Provincias & Regiones, illam praesertim Hispaniae, deducit ad speciem,

quod in eorum potestatem redegerunt metalla argenti & auri, quae ibi sunt, Quod moderno tempore quoque practicum est in acquisitione novi Orbis Indiarum, nam reliquis bonis in suo primo consueti statu relictis, aliqua fodinae argenti & auri jure Regiae effectae sunt, atque Regiae Coronae incorporatae, reliquae autem relictae in dominio privato sub obligatione praestandi Regi quantum partem, quandoque decimam vel vigesimam juxta fodinarum & regionum qualitatem, ut per Solozan. *disq. tom. 2. lib. 5. cap. 1. & unico. num. 23. & seqq.* Et sic non ratione correctionis juris communis vel praescriptionis adversus ejus dispositionem ut plures opinantur, sed quia dicto jure tunc ignoto, ita illorum temporum usus & contingentiae induxerunt, unde quando jus commune inventum est, atque usui receptum, sui primario usui restitutum, iam ita in his Regalibus statutum erat.

Quo vero ad aliam hanc primam speciem constitutam exposito extremo infini circa scilicet fodinas infimas cretae, arenae, ac ordinario lapidum ad aedificia fervientium, receptum converso videtur, cessante aliqua particulari seu locali consuetudine, illa esse juris mere privati, nullamque Regalium considerari, praeterquam superius nuntiata, quae juxta diversos Principatum stylios & usus consistere dicitur in illa licentia, quae pro quacumque effusione seu incavatione à supremo Principe ejusque Magistratibus concedenda est, ad fraudes evitandas, & ne sub hoc pallio, thesaurorum, seu metallorum, aliorumque jurium Regalium effusiones fiant, vel etiam hujusmodi rerum infini ordinis existentium in loco publico, cuius ratione ad Principem pertinent, ac sint de Regalibus.

In hac autem specie rerum absque dubio juris privati existentium, intrant quaestiones, ubi fundi fidei dominium pleno jure ad unum non pertinet, sed illud diversis respectibus est plurimum, puta quia directum sit finitus, utile vero vel subalternum juris feudi vel emphyteusis, aut perpetuae locationis vel similis sit alterius, An scilicet hujusmodi fodinae in fundo inventae, ac de tempore concessionis ignorent, sint unius vel alterius, Atque versus magisque receptum videtur juxta ea quae de status, lapidibus & thesauris superius dicta sunt, cadere sub dominio utili, ut in specie de illa terrae seu arenae specie, quae adfectis nimium apta est, & quam putoleantem vulgo dicimus per certo supponitur per Rotam apud Seraph. *decis. 1453. num. 6. & per tot.* Et de lapideis ac etiam metallis & aliis hujusmodi habetur apud Rosenthal. Barboza. Fulgin. & alios supra allegatos. Remanente solum actione domino directo ad quanti interest fundum ob hujusmodi effusiones seu fodinas deteriorer fieri, juxta firmata per Rotam *disq. decis. 359. post secundum volum. consil. Farinac. in fine*, & hoc quando dominium utile est tale quod eo durante quamdam speciem proprietatis importare videtur juxta dictos exemplificatos casus feudatarii, emphyteutae, livellarii, perpetui conductorii & similes.

Aliaque major quaestio cadit in eo utili dominio magis subalterno minisque ejus praesente, ac quamdam ususfructus speciem praesentem, quia nempe jus possessoris taleque subalternum seu aliis limitatum dominium ad solos fructus restrictum fit, ut puta viri in fundo dotali, possessoris majoratus, & fideicommissi, & similibus, quam quaestionem omnium latius, ac meo judicio melius examinat Barboza in *disq. l. divorzio, §. si vir, §. si solum matrimonium.* ad quo desumunt Regaliae de tutela *part. 3. cap. 25. Barbat. de divisi. fructuum part. 1. cap. 17. ex num. 22. Castill. de usufructu dicto cap. 37. & ceteri*, apud quos distinguitur, an agatur de fodina jam extante, de tempore puta contracti matrimonii aut ordinati fideicommissi, aut de repta constante matrimonio, aut penes fideicommissarium, vel alium habentem jus vitalitium, ut primo casu, quoties agitur de fodinis antiquis, ex quibus per majores singulis annis certa utilitas percipi consuevit, id quod percipitur, dicitur esse in fructu, & pertinet ad habentem tale jus fructuarium seu vitalitium; Licet enim fructus verè & propriè dicitur ille, qui renascitur, ac singulis annis vel temporibus percipitur salva rei substantia, quod ad rem adaptabile non videtur, dum ita ipsa substantia consumitur, At tamen quoties agitur, ut dictum est de magnis & inexhaustis fodinis, quae verisimiliter supponuntur perpetuae & indeficientes, tunc eorum fructus consistere dicitur in eo quod singulis annis de illa materia venditur, itaut major vel minor estatio ubere vel sterilem annum constituit.

fituere dicitur, cum adinstar aquae quae extrahitur à puteo, parum extrahendo nihil crescat, & multum extrahendo non decrecat, dummodo extractio seu estatio moderatè fiat, & juxta antiquum & consuetum usum, cujus alteratio vel in excessu vel in parumonia praedictum respectivè causae dicitur fodinae domini seu proprietario, ut latius de hac materia habetur supra in Romana locationis venae ferri *disc. 117. ubi ex supra allegatis, & aliis* habetur, quod propterea super hujusmodi fodinis, census imponi possent, ususfructus constitui & c. in dotem dari & c.

Aut vero agitur de fodinis repetitis de novo constante matrimonio, seu penes habentes jus vitalitium, & resolvable, & tunc, ac ut ipsius usus fundus deterior efficiatur, quia tempore magis expediti superficiem colere, atque ex ea consuetum fructum percipere, & tali casu utili domino seu fructuario non conceditur talis fodinae usus, vel utilitas, & quatenus ipse suo periculo experimentum facere velit, prohibendus non est ob rationem praesertim publicae utilitatis seu publicae utilitatis ex hujusmodi effusione resultantis illi facere, dummodo sufficit proprietarius, seu domino id quod interest fundum non esse effectum deteriorer, ejusque statum non esse immitatum, ut de emphyteuta seu livellario excavante lapides, & status habetur *disq. decis. 359. post secundum volum. consil. Farinac. in fine.* Si vero expedit, idque reddat fundum pretiosiore, unde solum redatur quaestio, an id quod excavatur, dicitur fructus pertinet ad habentem ut supra temporale dominium utilitarium, tanquam species fructus, vel ad dominum directum, tanquam species sortis, & quaestio videtur potius facti quam juris ex singulorum casuum particularibus circumstantiis decidenda, nam scilicet fodina sit parva vel superficaria longo tempore verisimiliter non duratura, vel magna, & indeficiens, ut primo casu id quod percipitur, dicitur importare sortem seu substantiam, in altero autem fructum, ut latius apud allegatos, praesertim Barboza ubi supra.

Majores igitur dubietates in hoc proposito, an fodinae inventae in fundis privatorum sint de Regalibus necne, ita ut non ad fundi dominium, sed ad Principem pertineant, consistit in tertia specie superius distincta illorum metallorum, seu lapidum ac rerum, quae non sunt in excessu praetioso, & primi ordinis, ut sunt, aurum, argentum, & gemmae, minisque sunt alterius infimae speciei, sed quae medium constituunt, ut sunt alia metalla, auro & argenteo inferiora, & lapides magis qualificati & c. ac etiam sulphur, alumen, vitriolum, & similia; Et in hoc, aut adfunt leges vel consuetudines particulares illius provinciae seu Principatus, & cessat omnis quaestio, quoniam eis deferendum est, Aut his cessantibus, recurrendum est ad dispositionem vel rationem juris communis; Et tunc licet non desint adulescentes potestatis Principis, huic deferentes omnia quae sub solo sunt, & consequenter firmantes esse de Regalibus, Verior tamen magisque communis videtur contraria, ut pertineant ad privatos, quodque jus publicum consistat, vel in decima quae per aliquos sicut defertur, super quo etiam factis consuetudinibus vel observantia deferendum est, ut advertitur Rosenthal. *cap. 3. conclus. 91.* vel privilegio metallariorum, ut ob publicam utilitatem prohiberi non possint hujusmodi effusiones facere in fundis privati invidis dominis, quibus sufficere debet portio eis à jure delata, ut patet ex superius allegatis de materia agentibus, Quae tamen ita summarie, & compendiosè insinuantur, potius relative ad eos, absque eo quod maturum iudicium pro veritate desuper efformetur, dum adhuc occasio non tribuerit idonei formiter in foro disputare, ut ex formali disputationis erutina, & iudicatio tale iudicium efformaretur, exceptis tamen fodinis falis terrestris, ut habemus in Calabria, & in perlicis falis locis, & praesertim sunt celebres fodinae Poloniae nuncupatae de *Vilissa*, in quibus cum sorte inaudito exemplo vivit absque eo, quod solis aspectum nunquam videat tanquam in subterranea Civitate, quoniam ut pluries habetur in praecedentibus ad hanc materiam salinarum, ubique hoc minerale five fit terrestre, five fit maritimum est de Regalibus, ac Principi reservatus; Rarum vero est hoc minerale terrestre, sed frequentius sal fabricatur ex aqua maritima, adeo ut Sanctus Hieronimus in homilia ad Evangelium in illis verbis, *Vos estis sal terrae*, opinatus fuerit nullum sal terrae reperiri.

In specie vero venae aluminis, quae potissima causa fuit hanc informationem seu relationem petendi, dicebam

inanem pariter laborem esse de hoc agere, quando subsistat illa traditio, quam pro constanti ab initio quoad Curiam accessi audivi circa illud jus privativum, quod ex communi Christianorum Principum consensu concessum fuit Sedi Apostolicae pro venae seu fodinae aluminis Tullipharum, occasione destinationis ejus emolumentorum pro cruciata contra infideles, cum ita cessaret omnis quaestio ob praesentiam illam facultatem, quae alias de jure competeret; Seclusa vero ista circumstantia, in his specialibus terminis, major quaestio est inter Regnicolas super intellectu illius legis municipalis in Constitutione incipiente. Inter multas super vario illius intellectu dum Afflicti. *decis. 321.* supponit illam Constitutionem loqui de herbis aluminis, unde propterea dicit derisus fuisse illos qui eam allegarunt, cum alumen non conficiatur ex herba, sed ex lapidibus coctis; Verum Afflicti. in hac parte communiter reprobat, quia textus Constitutionis juxta emendatorem litteram contradistinctè ponit herbas, ab alumine, atque in casu illorum de Sanazariae possidentium hanc venam in montibus Agnani, de quo ipse loquitur, contrarium potius fuit decisum, ut per Capyc. in *investitura feudali*, verbo *señororum clause verbi alumen fol. 129.* & petrantur Balzarum. *super cap. 1. quae sint Regalia*, verbo, *argentariae num. 3. fol. 402.* in tergo Borell. de praesentia Regis Catholici *cap. 28. numer. 52. & seqq.* Montan. de Regal. dicto verbo, *argentariae numer. 4. fol. 261.* ubi concludit, quod in Regno alumen est de Regalibus, sive in publico, sive in privato loco invenitur.

De jure autem communi, & cessante lege particulari seu municipalis, scribentes variant, Alii enim credunt hanc materiam regulandam esse jure metallorum, ut late Afflicti. *disq. decis. 321.* Et alii, quod cum in jure non reperitur desuper statutum, cadat sub regula generali non exceptuatum, ut quaequid in fundo nascitur, meum fit, ut discitur Montan. d. *§. argentariae numer. 3.* ubi numer. 4. ex testimonio cuiusdam chronistae agentis de familia Regni de Tolpha nuncupata, ex qua solum hodie superest satis qualificata Matrona vidua Ducissa Gravina, dicit quod cum quidam nobilis de familia Frangipania seu Fragepane esset dominus castri Tullipharum, in cujus montibus ex cujusdam herbae inditio haec venae detecta est sub Paulo II. quod inter Cameram Apostolicam, & praeterea inferiorem dominum, quaestio fuit, super dicta venae pertinentia, praetendente Camera, quod tanquam de Regalibus ad ipsam spectaret, controversiae eventus fuit per concordiam in tam mediante opera, & interpositione Regis Alphonsi I. per quam dictus Frangipaniae de Tolpha nuncupatus ipsimet feudum seu locum cessit Camerae, certa summa recepta quam investivit in aliqua feuda in Regno, ubi Sedem constituit; Super quibus tamen Ego nihil firmabam, sed ita discurrebam etiam integrum locum veritati relinquebam, Et sic articulus remanet dubius, in quo ut dixi non ausus fui proprium iudicium interponere, potissimum dum decisiones desuper non habemus, ac quia plurimum saeculorum praxis, illaque controversia, quae enunciata habetur in dicta Mastaneri. *Castrostrum sub tit. de feudis disc. 54.* satis comprobatur videtur dictam traditionem super jure privativo ex Principum consensu Sedi Apostolicae competente.

Posita vero Regalia, & sic quod agatur de illis fodinis, quae de jure communi, vel municipali aut consuetudinariae, sint de Regalibus, cadere solet altera quaestio, An sub concessionis feudi, vel castri seu loci etiam in alodium veniant hujusmodi fodinae, seu Regalia in eis competentes, de quae ceteris collectis habetur apud Rosenthal. *disq. cap. 5. conclus. 91. Sixtini de Regalib. lib. 1. cap. 5.* Montan. de Regalib. *disq. verbo argentariae num. 5.* Mihi vero ista quaestio videtur potius facti quam juris, certam generalem determinationem non recipiens, sed ex singulorum casuum particularibus circumstantiis decidenda, inspecta principaliter formula investiturae seu concessionis, an hujusmodi Regalia continent vel excipiat, cum tunc in claris non intrent conjecturae juxta vulgarem regulam text. *in l. ille aut ille, ff. de leg. 3.* Quatenus vero verba sint generalia seu aequivoeca, in quibus probabilis dubitandi ratio cadere valeat, an ista comprehendant necne, tunc inspicienda videtur qualitas particularis ipsius feudi seu castri, an de praeterito illius feudatarii, vel Domini inferiori haec Regalia possederit, ubi vero ista quodque circumstantia debite, recurrendum videtur ad usum generalem regionis tanquam interpretem, an scilicet feudatarii, & inferiores domini hac jura habere soleant necne,

neque, atque hoc etiam deficient attendenda est qualitas feudii, seu domini allodialis, an scilicet sit de majoribus, & primi ordinis cum jure Principatus, reservatis solum concedenti alto dominio, ac majori superioritate vulgo Soveranità nuncupata, vel potius de feudo vel dominio inferioris ordinis in sola jurisdictione, non autem in totali dominio, & imperio, juxta distinctiones, de quibus pluries sub tit. de feudis, præsertim in Civitatis Castellæ, discurs. 63. ut primo casu hæc jura veniant, in secundo autem non, atque ita docet praxis præsertim Italiae. Intelligendo tamen de eo feudum jure, in quo jus Regale consistit, Vel scilicet in ipsismet fodiis in totum, ut sunt illæ auri, argenti, & salinarum &c. Vel in iis quæ sunt de Regalibus, quæ in solo publico, ac nullius, Vel in ea decima, quæ juxta unam opinionem competit fisco supremi Principis in fodiis metallorum, & similibus existentibus in fundis privati, quasi quod Baro vel feudatarius in territorio feudi vel castri sibi concessi discretivè ad Dominum directum censeatur jure privati, & sic Regalia consistat solum in ea decima, vel alia quod supremo Principi debita; Nimirum autem rarè sunt hujusmodi quæstiones in foro, cum vel investiturarum formularum, vel leges municipales, vel Principatum, & Provinciarum consuetudines, ut plurimum illas dirimere soleant.

ANNOT. AD DISC. CXLVII.

De contentis in hoc discursu, agitur incidenter sub tit. de Dote disc. 160. ac etiam sub tit. de emphyt. quando scilicet ea, quæ existunt sub solo, spectent ad emphyteutam, vel ad dominum directum, & sub tit. de Emptione disc. 44.

ROMANA

SEU SALERNITANA REVOCATIONIS DEMANII

AD PETITIONEM PRINCIPIS NICOLAI LUDOVISII.

Discursus informativus.

De potestate Principis concedendi aliis in feudum vel allodium subditos seu vassallos invitos, non obstante privilegio eidem tributo, ne concedi possint, Et ut vulgo dicitur de potestate revocandi demaniam. Quia occasione obiter habetur de hoc jure Regali potestatis tollendi jus tertii, de qua Regalium specie fit, & quibus competat, Et quando revocari possint gratiæ, privilegia, & concessionis officiorum, ac beneficiorum, & similibus iurium; Et quid de contractibus, & de potestate tollendi bona privatorum; Et de habilitacione inhabilium in præjudicium juris alii habilibus, & capacibus questivi vel querendi, Et generaliter de jure tertio questivo tollendo, vel non tollendo.

SUMMARIUM.

- 1 Adi series.
- 2 Gratiæ, & privilegia Regis debent infra annum executoriari, aliis non attenduntur.
- 3 Principi est replicandum, neque de facili procedendum est ad executionem gratiarum quæ videantur exorbitantes.
- 4 De ratione ubi agitur de Principe absente.
- 5 Quod Princeps possit revocare demaniam hoc est privilegium habendi subditos sub ejus immediata jurisdictione.
- 6 De ratione ob quam id facere potest.
- 7 De eadem conclusione de qua nu. 5.
- 8 Sacrilegium est dubitare de potestate Principis.
- 9 Enumerantur casus, in quibus concessionis factæ locorum demaniam officium sortite sunt, & quæ non.
- 10 An in hac materia dari possit certa regula.
- 11 Enumerantur Doctores tractantes, ac alios colligentes in materia potestatis Principis tollendi jus tertii.

- 12 Clausula, de plenitudine potestatis, est apponi solita.
- 13 Ad quos effectus consideretur defectus potestatis in supremo Principe.
- 14 An potestas tollendi jus tertii residet solum penes Papam, & Imperatorem, & vel etiam penes alios Principes, & quos.
- 15 Princeps infensatus quod non possit quæ Imperator in Imperio.
- 16 An Princeps possit concedere ut feudum dividuum erigatur in primogenituram remissivè.
- 17 Princeps est solutus legibus, sed debet vivere secundum leges, atque justitiam, ac datam fidem magis servare.
- 18 Quod non possit revocari demaniam concessum recepto pretio, & ex causa onerosa, & nu. 32.
- 19 In quo Princeps potestati in hoc adulari soleat.
- 20 An, & quando Princeps revocet officium altius concessum.
- 21 Officialis officii venalis non potest privari officio, sed cogit ad vendendum vel ad exercendum per alium.
- 22 De differentia juris questivi & querendi etiam in beneficiis.
- 23 Princeps concessio transfert dominium, & possessionem etiam sine traditione.
- 24 Quid in officiis ante admissionem, an transferat officii præeminentias.
- 25 De distinctione seu theoria quando Princeps tollat vel revocet id quod concessit.
- 26 De officiis assequatis, an Princeps eas tollat, vel revocet.
- 27 De ratione dubitandi quod Papa sine causa non possit tollere beneficia de sui natura perpetua.
- 28 Contrarium verius, & quod Papa in hoc sit Dominus absolutus.
- 29 De rationibus hujus assumpti.
- 30 De revocationibus exemptionum, franchitiarum, tractarum, & similibus.
- 31 An, & quando Princeps tollat privati bona per eos possessa, distinguuntur plures casus.
- 32 De conclusione de qua nu. 5. & 18. super revocatione demaniam, & de rationibus ut non possit.
- 33 Vassalli possunt se redimere, & habent jus prelationis adversus emptores.
- 34 Quod Princeps revocare possit bona per eum donata, seu alias gratuito concessa si extant, & de rationibus.
- 35 Quid ubi non extant, sed sunt consumpta, an revocet equivalentia ex bonis propriis.
- 36 An tollat bona propria privati sub pretextu quod sint illicitè questiva, & an in hoc stet ejus assertio.
- 37 An & quando denegat vel diminuat in sorte, vel in fructibus jura cum se ipso vel Republica, puta loca montium, vel fiscalia, & similia jura.
- 38 An, & quando tollat bona privatorum pro congruendis arcibus, & manibus, seu alias pro causa publica.
- 39 Licetum an sit demoliri domos pro publico ornatu, & quomodo.
- 40 Quando demolitio ex causa publica sequatur sine prompta revocatione pretii.
- 41 De potestate tollendi bona uni, & dandi alteri, præsertim militibus.
- 42 De materia text. in libenè à Zenone.
- 43 De retractu coactivo ex causa ornatus, vel pro Ecclesiis.
- 44 De restitutione banniti in gratiam an censeatur facta ad bona & jura alteri questiva.
- 45 Et quatenus censeatur ita facta, an obstat defectus potestatis tollendi jus tertii.
- 46 Quilibet sicut consistat in proprio territorio.
- 47 An restrictio facta pro bannitentem operetur quoad bona extra ejus territorium.
- 48 An restrictio obstat tertio habenti causam ab ipso restituyente.
- 49 De differentia inter restitutum ex mera gratia, & restitutum ex contractu, puta ex capitulationibus pacis.
- 50 De dispensatione seu habilitacione incapacis puta illegitimi, vel clerici, aut alias inhabilis in præjudicium tertii in successibus in feudis, fideicommissis, & aliis ante, vel post factum casum.

- 51 Dispensatio bigamie vel matrimonio pro retentione pensionis an inducat novum onus Ecclesie.
- 52 De articulo, an legitimatio vel alia dispensatio retrotrahatur, & operetur quoad successiones, & jura tertio delata vel questiva, referuntur opiniones hinc inde remissivè.
- 53 De distinctionibus quæ in hoc articulo tradi solent.
- 54 Quomodo ista questio decidenda sit, & de distinctione inter voluntatem, & potestatem.
- 55 Distinguntur plures casus cadentes sub questione de qua num. 52.
- 56 De habilitacione clericis succedendi in feudis, & de ratione ob quam clerici sint hujus successione incapaces.
- 57 De habilitacione forensium inhabilium per statuta, & an hoc sint favorabilia vel odiosa.
- 58 An Princeps possit habilitare ad fideicommissariam successione clericos exclusos per testatorem.
- 59 De potestate Principis derogandi fideicommissis aliisque ultimis voluntatibus.
- 60 De legitimatione bastardorum ad effectum successione in fideicommissis, & cum retrotrahione, & de eadem ad omnes alios effectus successione.
- 61 Distinctio legitimorum, & illegitimorum provenit à jure positivo.
- 62 De potestate Principis aggravandi, vel componendi de delictis sine consensu vel remissione partis.

DISC. CXLVII.

Um Rex Catholicus Philippus IV. intuitu ingenium meritorum erga ejus Monarchiam Greg. XV. patris, vel Cardinalis Ludovici Ludovisi germani fratris Plumbini, & Veneris Principis Nicolai Ludovisi, magis vero intuitu, ac in remunerationem meritorum, & servitiorum ejusdem, quæ præ inexplicabile est, quam maxima essent, occasione præsertim revolutionum popularium Neapolitanæ Civitatis totiusque Regni, situm de anno 1649. infensus est Principatu Salernitano, illa vero Civitas acriter se opponeret in Regio Collaterali Consilio executioni, seu, ut ibi dicunt executioni Regiarum litterarum in forma privilegii desuper expeditarum, stante altero privilegio per Reges prædecessores, etiam ex causa onerosa, eidem Civitati ejusque annexis concessio, de illam non concedendo, sed perpetuo conservando sub immediata Regia jurisdictione, & gubernio, quod in eo Regno explicatur sub vocabulo Demaniam, Prorex autem cum ejus Collaterali Consilio, super sedendo in dicta executione, Regem de hujusmodi oppositione certiorari voluerit, ac successivè habita secunda jussione, denud replicaverit, continuando in superflorosa, hinc dicto Ludovico concessionario id satis ægreferente, ac opinante magnum gravamen sibi inferri, magnaque injuriam per dictum Collaterale Consilium administrari, talem opinionem etiam nimium consententibus, nedum aulicis adulatoribus, sed etiam pluribus hujus Romanæ Curie doctis, ac primariis Advocatis, & Prælatibus, Me autem circa initia susceptæ Advocacionis in Curia, ipsoque fortè primo anno utpotè alicquem majorem Mius materiam notitiam habente, occasione praxis illorum Tribunalium in adolescentia, in contraria sententia existente, ac opinante quod in concursu privilegiorum partes executoris essent, super sedendo in executione, Principi replicare, eidemque contententes remittere pro controversiæ decisione, & an unum vel alterum privilegium attendere vellet, Injunctum propterea mihi fuit ab eodem concessionario onus efformandi desuper discursum pro sua aliorumque instructione, ac informatione.

Quare injunctum onus assumendo, priusquam agere de puncto principali, An scilicet Rex poterit revocare demaniam prædictam, atque non obstante privilegio præfactæ Civitati concessio, illam infensare, Pro tollenda admiratione concepta de Collaterali, quod renueret parere Regiis mandati, dictasque litteras exequi, Dicebam id non debere videri novum neque exorbitans, Tùm ob illius Regni peculiarem proxim rationabiliter indutam, cum multa per Curiam Regis concedantur, quæ exequi non expedit ab aliquas circumstantias illi Curie ejusque officialibus non adeo bene notas, Unde propterea in eodem Regno prodiit lex registrata inter eius pragmatikas sub tit. de privilegiis pragm. 1. quod litteræ, & concessionis Regiæ infra annum non executoriæ, nullius

roboris, & momenti remaneant, Quod etiam commune est alteri Regno Siciliae ultra, ut præsertim infamatum habetur in Lucana sub tit. de jurisdictione disc. 92. de pluribus privilegiis Regis concessis aliquibus militaribus Religionibus, nullam vim habentibus, eo quia in Regno executoriata non sint, & de qua executoriacione, & an illa sufficiat tacita, seu implicita deducta ab observantia habetur etiam actum in Neapolitana concursus creditorum sub tit. de feudis disc. 106.

Tùm etiam quia de ipso jure communi id statutum habemus, ut Magistratus, & officiales faciles esse non debeant ad exequendas Principis vel alterius Superioris Magistratus gratias, ac provisiones, & jussiones, ubi compariant esse exorbitantes, ac tertio præjudiciales, sed super sedendo in executione debent replicare, atque Principem vel superiorem Magistratum, si est præsens, oretenus, & si est absens in scriptis bene certiorari de motivis & causis provisionis executionem denegantibus, expectando secundam jussionem, quandoque, ita subjecta materia suadente, iterum replicando, expectare tertiam ad text. in l. rescripta, Cod. de precibus Imperatori offerendis leg. finali, Cod. si contra jus vel utilitatem publicam, §. deinde autb. de mandatis Principum, §. hoc verò autb. ut nulli judicium, & in Novella 152. Justiniani, Ac etiam in jure canonico in cap. si quando de rescriptis, ex quibus, & aliis juris concordantibus DD. istam desumunt conclusionem ut post alios ab eis allegatos Oldrad. de rescriptis tit. de litteris Principum presud. 6. numer. 88. Theol. jun. lib. 1. quest. forens. 4. Apont. decis. 23. Galeott. respon. fiscal. 20. numer. 36. & 37. Vapcy. Latr. decis. 190. numer. 33. Rogger. conf. 24. numer. 10. ubi numer. 13. refert Cepollam, & alios invehentes contra Prælatos nimium faciles ad exequenda mandata Papæ eique non replicantes; Quod ubi præsertim agitur de Principe in alio longinquo Principatu residente, magnam habet rationem, quia cum illi Consiliarii, & Officiales non adeo distinctas habeant notitias morum regionis, aliarumque circumstantiarum, de facili decipi possunt, atque induci ad ea, quæ melius informati omnino denegarent; Ideoque dicebam præfatam reventiam non debere videri adeo exorbitantem, quodque non in Curia Neapolitana, sed in illa Matrivi principaliter infensandum esset pro concessionis effectuione, ut eventus docuit, dum in Civitate ibi ejus jura deducente, concessio evanuit, ut in plerisque aliis similibus casibus frequens praxis docuit, infra infinuandis.

Quatenus verò pertinet ad punctum principalem potestatis Regis revocandi demaniam, & concedendi in feudum Civitates, & loca, non obstante privilegio ejus concessio de non infensando, sed de retinendo in demanio, hoc est sub immediata ipsius Regis jurisdictione, & gubernio, Pro affirmativa adest magistralis traditio Hæriæ in cap. 1. §. similiter de Capitaneo, qui Curiam vendit numer. 27. & in leg. Imperialem, §. Nec Dominus numer. 48. & 49. de prohibita feudis alienatione per Feder. ubi quod Rex non obstante promissione facta subditis de tenendo eos in demanio, & aliis non concedendo, publica causa ita exigente, revocare potest privilegium, eo quod concedere alicui strenuo, & benemerito militi &c. & per quam Hæriæ auctoritatem, quæ in Regno maxima est, ac sequaces, ita habetur in specie apud Capyc. decis. 166. quæ reputatur in materia magistralis; Et in individuo concessionis ejusdem Civitatis Salerni factæ cuidam Grimaldo cum revocatione privilegii Apont. conf. 79. lib. 1. numer. 1. numer. 35. cum sequent. Et de alia consimili concessionem facta Principi Ostiliani de Civitatibus Bironi, & Vigiliarum, in recompensam Sablonetæ, idem Apont. de more magistraliter conf. 15. lib. 2. Et de concessione casualis Marcianesi intra districtum Capuæ Civitatis Anna senior allegat. 50. numer. 1. cum sequent. ubi numer. 4. illam expendit rationem, quod quando Rex concedit alicui Civitati vel loco privilegium demaniam, non abdicat à se dominium, neque illud in ipsum concessionarium transfert, sed pro retinet, & consequenter præzula sibi esse non debet facultas disponendi, & prosequitur latius alleg. 69. Et generaliter de hujusmodi facultate revocandi demaniam, & concedendi, publica causa ita fundente, Civitates, & loca hujusmodi privilegii non obstantibus, quamvis illa pretio mediante, & ex causa onerosa concessa essent, remanente solum inspectione, an relictiendum esset necne id quod receptum est, plenissimè per modum consultationis generalis, deducendo quantum in materia deduci

deduci potest Galeot. respons. fiscal. 23. ubi nimium elaborat expenditur plures casus seu similes presententi controversie...

Quamvis autem omnes premissas auctoritates deducere pro materia notitia, ac aliorum ut supra in informatione, insinuando preteritam propositionem deductam per Apont. utroque loco supra citato, & Galeot. d. respon. 23. in princip. ac frequenter per Fiscales decantari solitam...

Et in casu disputato apud Tappiam dicta decis. 5. erentus estiam fuit pro conservando privilegio demanii; Prout in casu disputato apud Capyc. Latr. decis. 199. ob votorum nimiam discrepantiam capi non potuit resolutio...

Hinc proinde edocetur in hac materia, certam ac determinatam regulam tradi non posse, sed totum pendere ex temporum, aliarumque contingentiarum opportunitate...

Licet enim, ut patet ex collectis per Gabriel. sub tit. de iure tertio questio non tollen. conclus. 1. cum pluribus sequentibus. Gomel. ad regulam Cancellariae de iure tertio questio proemio, Tappia dicta decis. 5. Galeot. dict. respon. 23. Capyc. Latr. consult. 38. & 47. & decis. 188. & 199. & Marin. in addit. ad Reverter. decis. 54. 183. 184. 409. & 554. Fagnan. in cap. consultationibus de clerico egrotante. Adde. ad decis. 2. part. 3. recent. & 666. part. 4. tom. 3. DD. nimium se involvant in hac materia potestatis Principis...

plenitudine necne, remanere videatur hodie idealis, cum passim in huiusmodi feudationibus vel similibus concessionibus revocatoris, quasi de stylo, & consueto formulario adici solent adeo per antiquiores magnificate clausula ex certa scientia & de plenitudine potestatis &c. Prout, an adit necne iusta causa, non ab alterius iudicio pender, quam ab illo eiusdem Principis, quo asserente id facere & iustus casus eius animus moventibus, atque in hac asserente, & voluntate perseverante, nemo adest qui eum convincat de mendacio, & sic de similibus.

Est bene verum, quod praedictae distinctiones, fortius vero aliae, de quibus infra, inter gratias, & onerosas concessiones, ac inter grave seu leve praedictum in fama vel bonis exinde resultans, cum aliis per DD. in proposito considerari solitis, magni momenti sunt, Tum ad effectum iuri interni, in quo Princeps quantumvis supremus, iure cuiuscumque privati subditi regulandus Deum habet superiorem, propriamque conscientiam, quae ipsum iudicat; Tum etiam, ut in his casibus in quibus de iure dignoscitur adeo defectum potestatis, id deserviat ad probandum iustum motivum ipsimet Principi revocandi ea, quae vel ad importunas preces, vel ad minus veras suggestiones, vel calore iracundiae, seu amoris ardore praeter iustitiam gesserit; Sive ut iuste, & rationabiliter coram successorem eadem retractatio petatur, ideoque ista dicatur impotentia interpretativa resultans ex vi directiva magis quam coactiva, cum data suprema potestate absque actuali recognitione Superioris, nemo ad sit, qui coactivam exercere valeat, cum coram eodem ejusque Magistratibus de his agendum est.

Et quamvis plerumque aliam adhibeant distinctionem inter Princeps omnino supremos, ac omnino independentes, nullum habentes superiorem nisi Deum, ut de iure DD. exemplificare solent in Papa, & in Imperatore, & de facto in illis Regibus, qui praerantur ex legitima praescriptione omnimodam exemptionem ac independentiam ab Imperatore acquisivisse, aliumque pariter non cognoscere superiorem nisi Deum, ut de Regibus Hispaniarum, Galliarum, & similibus plures exemplificantur ex collectis per nostrum eruditum Regnicolum Borell. in tract. de praesentia Regis Catholicis cap. 47. fecus autem, ubi agit de Principibus, qui licet habeant supremum Imperium, ac Regalia maiora cum potestate condendi, & rescandendi leges, ab alio tamen dependentiam habent, eumque in superiore recognoscunt, saltem cum illo altissimo dominio, & majori superioritate, quae vulgo soveranitas nuncupatur, quia nempe ab ipso Regno vel Principatum in feudum vel ex alio titulo recognoscant, quasi quod hoc sit de Regalibus maioribus non nisi omnino supremo competentibus. Nihilominus ista distinctio remanere videatur hodie congruum pabulum Scholasticorum, & Academicorum pro acuenis ingenis, de facto autem in foro fabulæ vocem habere, cum huiusmodi Princeps, vel Imperatoris, excepta dicta maiori superioritate continent quid habituale, seu intellectuale, cum ferè nulla vel satis modica aequalitate, nisi ea quamvis bellica praebet, atque extra causam ipsius feudi, ejusque devolutionis, praetendunt se Monarcae cum potestate faciendi in proprio Principatu omnia ea quae facit Imperator in Imperio, quod intelligitur in universum quoad ipsum jus feudi non autem quoad concernentia regimen, imperium, jurisdictionem, & Regalia plene, ac elaboratè multis collectis probat doctus I. C. Bellon. jun. cons. 14. per totum, & reassumit in ejus tractatu de iure accrescendi cap. 6. numer. 42. cum seq. & cap. 7. numer. 146. cum sequentibus. Unde de facili transcribi potest magis allegationum cumulus, atque ita docet praxis de feudo.

Unde propterea in perisicis causis à me disputatis, in quibus cadebat ista questio, an huiusmodi Principes tollere possent jus tertii, praerent in Mutinen. feudi, & in Mantuana feudi sub tit. de feudi. disc. 9. & 10. occasione quaestionis, an Princeps dispensare possit, ut feudum antiquum pacti, & providentia, in quo omnes agnati jus questum habere dicuntur, erigi possit in primogenituram, per quam dicto juri tertio questio derogatur, vel e contra, aliis huiusmodi potestatis defectum excitantibus ego semper illum negligere consuevi, ubi praesentim in casu demanii Principis Curis, & Tribunalibus de actus validitate, & efficacia disputari contingeret; Unoque casu quandoque huiusmodi defectum in foro deducere consuevi, atque

atque à sapientibus viris deductum vidi, quando scilicet devoluto feudo, atque cessato Principatu, de gestis illius Principis disputari occasio dederit coram Domino drecto, ut sequutum fuit in provisionibus, & decretis Ducum Ferrariae, & Urbini coram Papa, & in ejus Curia post jam sequutam devolutionem, ac cessatum Principatum.

Quatenus ergo pertinet ad praefatum potestatis defectum interpretativum, ut scilicet iustum motivum praebere debeat eidem Principi vel successori retractandi ea, quae gesta sunt ex regula textus in l. digna vox, Cod. de legibus cum concord. ut Princeps quamvis legibus sit solutus, secundum leges tamen vivere debeat, in specialibus terminis nostris revocationis demanii. Vera distinctio videtur, an id ex mera gratia, & privilegio Civitatis, & locis concessum sit, vel ex causa onerosa, & correspondiva, accepto pretio, & tanquam per speciem contractus, ut primo casu revocatio fit substantialis, cum ita Princeps tollere solam dicatur id quod est factum, & consequenter revocando liberatur, non dicitur ledere iustitiam, & jus naturae vel gentium. Secus autem in alio casu, quoniam Princeps magis, quam privatus ligatus videtur ad observandum pacta, & contractus, servandamque iustitiam, ac datam fidem, Cùm enim ejus praecipuae partes consistant curandi, & invigilandi, quod ejus subditi istas virtutes colant, & servant, hinc proinde ipse debet in eisdem servandis esse illis exemplar, ut advertunt mox allegati; Et praerentim in terminis revocandi demanii concessum ex causa onerosa, quia nempe feudo alteri ex titulo venditionis pretio mediante concessio ipse vasalli se redemerit, ut fieri non possit, prius colligit de Marin. in addit. ad dicta decis. Revert. 409. numer. 3. cum sequentibus. Et non negat doctus fiscalis Galeota dicta decis. 23. ubi admittit, quod neque de iustitia recte procedere videtur ratione claudicationis, quia si rerum pretia diminuta fuissent, ipsae Communitates iacturam sentirent, ideoque iustum non est, quod in casu augmenti cogatur recipere antiquum pretium, cuius etiam restitutio raro vel unquam praedictur, quoniam fiscales Principi aduantes, subsistere solent propositionem ut Princeps ex causa publice necessitatis vel utilitatis ut possit rebus alienis cum obligatione reintegrandi de valore, quando commoditas praebuerit ad terminos text. in l. Lucius Titius, ff. de evict. argue cum hoc prorexi, constituendo ipsas Civitates creditrices, ut de feudo remanent sine pecuniis, & sine libertate; Et his factibus concludendum, certum ac determinatum iudicium desuper tradi non posse. Tum quia est questio magis voluntatis ut supra, Tum etiam, quia oportebat prius recognoscere privilegia concessa dictae Civitati ad effectum inspiciendi, an essent ex gratia, vel ex titulo oneroso, & correspondivo, & haec fuit mea sententia cui conformis extitit resolutio.

Occasione autem plurium contingentiarum, saepius, in forma tamen magis extrajudiciali, & per modum consilii, quam in iudicio, disputavi de hac materia potestatis tollendi jus tertii, praesentim circa officia, & beneficia aliaque familia jura. Et quatenus pertinet ad officia dicebam, quod aut agitur de officiis venalibus, quae Princeps pretio mediante per speciem contractus correspondivi potius quam per viam gratiae alteri concedit, ut sunt satis frequentia officia Romanae Curiae, de quibus eorumque speciebus plenè supra in Neapolitana disc. 2. Et tunc ut advertitur etiam supra in Romana officia de Vallis disc. 14. haec potestas non intrat nisi in illis casibus, in quibus de jure communi, vel municipali institutum sit, vel quod officii qualitas, & natura ita exigat, cum tunc inter Principem vendentem, ac officialem acquirentem sub tali lege quasi contractus initus videtur, unde contingente casu amissionis officii, non ex voluntate, & facto Principis concedentis, sed ex contractu seu purificatione implicitae conditionis ad sequi dicitur, fecus autem ubi dicta circumstantia cessante ex facto voluntario concedentis id lequeretur, quoniam esset violare jus naturae vel gentium, seu fidem, quae inter contractantes servanda est, etiam si eorum sit Princeps, qui contractus jure privati censetur, ex collectis per Capyc. Latr. d. decis. 188. de Marin. in addit. ad dictam Reverter. decis. 54. numer. 5. & 409. numer. 3. cum sequentibus. & in terminis officiorum Reverter. decis. 554. cum aliis supra dictis disc. 14. Ubi quod in casu delicti seu inhabilitatis, potest tamen Princeps privare talem officialem exercitio,

illum cogendo ad deputandum substitutum ab ipso Principe, vel ejus Magistratibus nominandum, vel approbandum, sive ad vendendum officium, ut advertit Apont. de potestate Proregis tit. de elect. officialium §. 1. numer. 1. & 3. non autem ad tollendam proprietatem sine restitutione accepta pecuniae, quoniam esset locupletari de alieno.

Aut verò agitur de aliis officiis, quae ad iustitiam administrandam, aliaque munera exercenda gratis à Principe conceduntur, & tunc, Aut res adhuc est integra, quia nempe provius officii possessionem, vel administrationem adhuc non susceperit, itaut revocatio gravem injuriam, seu famae praedictum non causet, & plana videtur facultas revocandi, cum agi dicitur de jure quaerendo magis quam questio, & quia reintegra ad Principis notitiam devenire possunt illae circumstantiae, quibus prius habitis provisionem non dedisset, ut frequens praxis docet tam in officiis, quam etiam in beneficiis, ob notabilem differentiam inter jus quaerendum, & jus questum, unde propterea in materia beneficii habemus receptam distinctionem, de qua in Calagritana beneficiorum de Bilbae coram Bichio decis. 25. & 29. post Justum de legitimo process. & in eadem in sua materia sub tit. de Beneficiis, ac etiam in proposito praerimentiarum in Fanen. admissionis ad Consilium sub tit. de praerimentis disc. 38. quod ad effectum privandi jure questio ex causa delicti vel infamiae requiritur plena, & conclusus probatio, ad effectum verò repelendi ab aequitatione, & in ordine ad jus quaerendum, sufficit sola inquisitio, vel diffamatio etiam de facto, etiam si prodierit sententia absolutoria ex defectu probationum, itaut non sit positive declaratoria, seu canonizatoria innocentiae.

Et licet ubi Princeps jam consulti officium, ita videatur agi de jure questio ex regula, quod Principis concessio transfert dominium, & possessionem ipso jure etiam sine apprehensione ex deductis per Gabr. de emp. & vendit. conclus. 2. numer. 29. Rovit. decis. 82. numer. 5. Rota decis. 664. numer. 18. part. 2. recent. & decis. 81. numer. 6. part. 5. Attamen in officiis annexam habentibus administrationem iustitiae, seu alterius muneris, donec sequatur adepto possessionis cum praestatione juramenti, aliiisque solemnitatibus praecedere debentibus, dici non potest jure formaliter questum, ut habetur in Romana Indulti sub tit. de Praerimentis disc. 28. occasione disputandi, an exemptiones, & praerogative concessae Auditoribus Rotae, competant illi, qui ad dictum officium per motum proprium Pontificum jam assumptus est, sed antequam sedeat in Rota ad Episcopatum, vel aliud officium assumitur; Ideoque rectè intrare videtur distinctio, quae reputatur magistralis, Baldi, & Castrensis, quos caeteris collectis referunt Rovit. super pragmaticis in rubr. de revocat. gratiarum numer. 22. Canebr. lib. 3. var. cap. 31. numer. 48. de Marin. lib. 2. resolut. 46. late Galeot. dicta responsio fiscal. 23. & 27. Capyc. Latr. dicta decis. 188. & caeteri de quibus supra, quod scilicet ubi agitur de concessione, quae remanet in terminis gratiae, & privilegii, itaut non particeps de contractu ex causa correspondiva, neque res concessa commixta est cum bonis, & juribus concessionarii, qui per revocationem pauperior est, seu alius ejus status deteriorare non dicitur, & tunc de plano intrat dicta potestas, per quam non tollitur alienum, sed reintegra reasumitur suum; Quod etiam pariter de plano procedit in illis officiis, quae de sui natura sunt manualia, & absque certi temporis praerogatione ad nutum amovibilia, cum iuxta ea, quae habemus in beneficiis, & capellanis manualibus, cuiuslibet inferiori Praelato vel officiali, quinimò cuiuslibet privato huiusmodi potestas competat ut in sua materia sub tit. de benef.

Aut verò agitur de officiis jam de facto aequitatis, & possessis, & quae ex eorum natura, vel ex consuetudine sunt perpetua, sive etiam temporalia, cum certi tamen temporis praerogatione, puta quia per biennium vel triennium sit eorum connaturalis duratio, iuxta casum disputatum apud Capyc. Latr. consult. 47. Et tunc ob injuriam gravem, quae amoto resultat, praerentim grave praedictum famae, nimis circumspectè procedendum esse advertit Apont. de potestate Proreg. dicto tit. de elect. officialium in principio nu. 5. dictamque potestatem caeteris collectis plenè negant Fagnan. in dicto cap. consultationibus de clerico egrotante, Mastrill. de magistrat. lib. 1. cap. 7. num. 16. cum seq. Fregol. de Republica part. 1. lib. 3. disput. 5. num. 42. cum seq. Larrea decis. 2. Capyc. Latr. d. consult. 47.

Quod tamen ut supra recipiendum, est, Vel in ordine ad Præsidem provincie, seu majorem Magistratum hanc supremam potestatem exercere volentem profecto recurrit ad Principem, qualis est casus, de quo agit Capyc. Latr. *dist. 188. cap. 47.* & de quo juxta mores patrios agere intendit Mastrill. *loco citato.* Vel ad effectum illius deficiens potestatis, quæ percutiat forum internum, sive ut defensus potestatis iustum præbeat motum ipsimet Principi vel successori retractandi id quod gestum est, ad quod in substantia se restringit Fagnan. agnovens in foro substantabilem non esse in supremo Pontifice non habente alium Superiorem, qui corrigat, defectum positivum potestatis quando voluntas perseveret.

Quo verò ad beneficia ecclesiastica circa quæ dubium istius potestatis defraudandi seu revocandi ea quæ sint de sui natura perpetua, non autem manualia, in alio non cadit quam in Papa; Quiddam sit quoad forum internum, super quo nimium se involvunt Theologi, cum quibus transire solent aliqui Canonistæ ex collectis per Fagnan. *in d. cap. consultatibus numer. 24. & sequenti.* quasi quod inter Pontificem collatorem nomine Ecclesie, & ipsum prorsum intri dicatur quidam quasi contractus correceptivus, unde propter concessionem non remaneat in simpliciter terminis gratiæ, & privilegii; Ac etiam quia Theologi credunt Papam in beneficiis esse administratorem seu distributorem, non autem dominum, Attamen quantum pertinet ad forum externum, omnino verior, receptaque sententia est canonistarum, Papam esse in beneficiis absolutum dominum, atque Ecclesie, ubi præsertim non intercedit formale matrimonium spirituale, etiam sine causa tollere seu revocare posse, ut post Gemin. *in cap. si gratiosa de rescriptis in sexto, Felin. Dec. & alii in cap. qui in Ecclesiarum de constitut. Gomef. in reg. de iure quæsto non tollen. q. 1. Gabr. eodem tit. conclus. 1. numer. 9. & ceteri latè collecti per additionatorem ad dec. 2. part. 3. recent. numer. 215. cum sequen. atque ita firmatum fuit per Rotam antiquam apud Mohed. *dec. 4. de restitut. spoliarum,* quæ reputatur in materia magistralis, & dictum etiam fuit apud Seraph. *dec. 997. numer. 7.* atque moderno tempore in quadam gravissima causa ita quoque respondit eadem Rota desuper consultata per Alexandrum VII. quamvis decisio desuper edita non sit.*

Cujus causæ occasione ego ponderabam, quod ultra dictas auctoritates Canonistarum, & Rotæ, discurrendo etiam per rationes, ita quoque omnino dicendum veniat, quoniam Beneficia esse perpetua vel manualia, illaque distinctiones, quas in materia beneficii habemus inter Beneficia secularia, & regularia, ut illa sint perpetua, ista verò manualia, sive in ipsimet secularibus; quod alia sint perpetua, & alia manualia, non provenit à jure divino vel naturæ, sed à solo jure positivo canonico, & sic ab eadem potestate Papæ, in quo propterea non videtur quomodo denegari debeat facultas revocandi id quod ex sua potestate ita statutum est; Et clarius, quia Beneficia præsertim majora, & in quibus hujusmodi quæstio cadere solet, in sui origine erant Monasteria Regularium de sui natura manualia, quæ deinde per eundem Pontificem in forma seu natura Beneficiorum secularium pro conservando cum decenti decore ordinem Ecclesiasticum præsertim majorem, clericis secularibus conferri consueverunt; Igitur sicuti neganda non est Papæ potestas in privando Regularibus dictis Monasteriis Beneficiis de sui natura, & origine regularibus, & manualibus, illaque conferendi ad formam Beneficiorum clericis secularibus, ita nulla ratio urgere videtur, cur licitum esse non debeat, illa in toto vel in parte ad priorem naturam reducere; Rationes autem injuriæ, vel gravis præjudicii quæ exinde resultant in contrarium ponderari solitæ, effectuales quidem videntur ad motum, ut nimium circumspèctè in hoc procedendum sit, five quod idem vel successori facilis exinde reddatur ad reintegrationem, non autem ad inducendum defectum positivum potestatis.

Eodemque jure regulandæ videntur illæ concessiones, quæ remanent in terminis gratiæ, & privilegii, ac de iuribus ipsius Principis, quæ de facto cum bonis nostris incorporari non dicuntur, juxta dictam distinctionem Baldi, & Castrensis, ut sunt præsertim concessiones exemptionum, & franchitarum, vel similium jurium, cùm Princeps ita tollat quod est suum, potissimè verò, ubi iusta, & probabilis causa revocandi intercedat, juxta terminos textus in cap. *nuper, & cap. suggestum de decimis;* Sive quia quandoque contingat usum gratia, & privilegii

Reipublicæ præjudiciale esse, ut contingere solet in privilegiis, quæ conceduntur super tractis, seu extractions mercium, ex iis quæ habentur in his terminis revocationis tractatum apud Reverter. *dec. 425. ubi de Marin. in addit. & de eadem materia non admittendi usum concessionis tractatum ex justa causa habetur supra in Ferrarior. disc. 133.*

Ubi verò agitur de tollendo bona cum nostro patrimonio jam commixta seu incorporata, ita ut eorum privatio positivam depauperationem, seu diminutionem patrimonii causet; Cùm scribentes in hoc se involvere videantur, plures casus inter se diversos insimul confundendo, idcirco occasione discurrendi in congressu de materia in quadam gravissima causa dicebam plures casus distinguendos esse; Quorum primus est jam dictus revocationis demanii, per quam datur quandoque casus, ut bona, & jura per Communitates jure privato possessa tollantur, & tunc, ut supra distinguendum dictum fuit, quoties non agit de concessionem demanii per viam gratiæ, & privilegii, sed potius per viam contractus ex causa onerosa, & correceptiva, quia nempe Rege ipsam Civitatem, vel locum alteri vendente, Communitas jure illius prælationis, quæ tanquam per speciem protomisos vasallus, seu Communitati competit, non quidem de jure, ut bene ad vertitur per Reverter. *dec. 22. sed ex quodam recepto usu, ut per Camill. de Medicis conf. 164. Capoli. de Baron. tom. 1. pag. 8. part. 3. numer. 153. de Marin. ad Reverter. dist. dec. 22. Capyc. Latr. dec. 174. numer. 64. sed redemerit mediante solutione pretii restitui novo emptori;* Sive quod imminente venditione, illam præveniendose composuerit cum Regia Curia, solvendo illud pretium, quod ab aliis inveniri posset, ut fecerunt penè omnes illæ Civitates, vel Oppida quæ nunc reperiuntur in statu demanii; Et tunc etiam restituendum pretium, videtur iustitiam lædi, atque intrare illum interpretativum seu directivum defectum potestatis supra explicatum, multo magis quando neque pretium restituitur.

Et licet fiscales, Regii, vel Regis vice gerentibus adulando, duas in ore habere soleant propositiones. Unam, ut hic defectus potestatis procedat, quando nulla causa publicæ necessitatis, vel utilitatis concurrant, secus autem illa accedente; Et alteram, quod cum juridictio non acquiratur ipsi Communitati, sed remaneat penes ipsum Regem, ita iste concedit, quod est suum, quodque Communitati sufficere debet, quod ei non tollantur bona ac redditus feudis, & cum hac distinctione frequenter prædicari consuevit hujus contractus violatio, vendendo scilicet solam juridictionem, solumque imperium, seu jus baronale, quasi quod ita intret ratio ponderata per Ann. d. alleg. 50. num. 4.

Attamen utraque ratio, fiscalium sensui, & utilitati, non autem iustitiæ adaptari videtur. Quatenus enim pertinet ad primam, quando Regis vel R. publicæ necessitas, vel magna utilitas urget, illi consulere debent omnes subditi æqualiter per æs, & libram, non autem unus vel aliqui tantum ad totum onus gravari, Affinitati eorum quæ in proposito juris prohibendi furnos, & molendina habentur supra in Cornet. *hoc tit. disc. 144. cum similibus.* Idedque non debent una vel alique Civitate demanialis tantum illa suo jure suisque bonis privari, ut occurratur necessitatibus, quibus totum Regnum seu tota Republica occurrere debet; Et quoad alteram, quamvis juridictio, & imperium non sint penes ipsos vasallos, eorumque Communitatem, sed remaneant penes ipsum Regem, attamen id provenit ratione incompatibilitatis, quia non possunt vasalli esse ipsorummet domini. Non inde tamen sequitur, quod Rex qui habet ex dicta ratione hujusmodi juridictionis, & imperii dominium, de illo liberam habeat dispositionem, dum illud ex causa correceptiva tanquam per speciem depositi sui precarii ex dicta ratione incompatibilitatis habere dicitur sub contractu, & lege non disponendi. Adinstar patientis servitutum in proprio fundo ad favorem alterius, qui per se ipsum vel etiam per alios talem servitutem exercere possit, quoniam si dominus fundi servitutis pretio mediante dictam servitutem redimet, solvendo integrum ejus valorem, concedendo tamen illi qui servitutem habebat, ut adhuc ejusdem fundi servitutis quamdam protectionem & administrationem habeat, quoniam licet penes redimentem, ratione incompatibilitatis non remaneat ipsa servitus, non per hoc tamen illa remanere dicitur penes dominum fundi dominantis, ita, & taliter quod alius ejus

ejus usum concedere possit, quoniam in contractum deducta est libertas quæ pro oblectantia fidei manutene-da est.

Alter casus est, ubi Princeps tollit bona per ipsummet donata vel concessa adhuc extantia in specie, vel in equipollenti, quia nempe pretium extet, seu in alios effectus convertitur sic. Et tunc, ut in dicta gravi causa dicebam, pro revocandi potestate probabilis respondendum videtur, quoniam irrevocabilitas donationis, vel concessionis inter vivos provenit à mero jure positivo inducente distinctionem inter donationem inter vivos, & causa mortis, ut ista sit revocabilis, illa non, cui juri positivo Princeps derogare potest, dum solum tollit id, quod est suum, non autem id quod ex propria providentia quis sibi comparavit, juxta communem distinctionem traditam ad intellectum textus in l. *assidui, Cod. qui potior. in pigri. cum concord. collectis per adden. ad dec. 666. part. 4. recent. tom. 3. Fortius autem, ubi, ut in dicta gravi causa verificabatur, mutaretur rerum status, atque cessaret causa donationis, sive justum indignationis ac revocationis motum concurreret; Si enim etiam inter privatos in jure habemus, quod ex cessante causa seu implemento, aut ex ingratitudine, donatio quamvis de sui natura irrevocabilis, resolvitur vel revocatur ad text. in l. *fin. Cod. de revoc. donat. & l. prima C. de donat. que sub modo cum concord. Sive etiam resolvitur ob immutatum rerum statum, quia nempe donator filios suscipit juxta terminos textus in l. *si unquam C. de revoc. donat. Aut quod exeat à Religione, cuius ingressus intuitu donationem fecerat juxta unam opinionem, de qua in sua materia sub tit. de renunciationibus cum similibus. Multo magis id concedendum est in Principe, qui vel derogare potest dicto juri positivo, ex quo irrevocabilitas resultat, vel declarare talem fuisse ejus intentionem, cum in hoc consistere videtur Principis peculiare privilegium, ut non teneatur extrinsecus justificare causam talis declarationis, quæ in casu dubio etiam privatis conceditur juxta firmata apud Orthob. *dec. 119. num. 8. & 195. num. 18. Romana donationis scutorum 30. millium 9. Aprilis 1660. & 21. Junii 1661. coram Albergato impress. post Bonden. dec. 77. & 90. & plurics in sua materia sub tit. de donation. ideoque ubi ipsa bona donata vel concessa in specie vel in equipollenti extant, casus videtur planus, ut in dicta gravi causa verificabatur, quod pecunia per Principem elargita investite erant ac extabant.****

Difficultas autem cadit, quando bona donata non extant, quia, bona fide consumpta sint, alias non constat, quia, unde propter data revocatione, seu detecta invalida concessionem, donatarius cogere tur diminuere proprium patrimonium, atque ita loco beneficii maleficium pati juxta casum disputatum in Romana seu Volaterrana spolia sub tit. de donat. in quo donatarii Principis coacti fuerunt restituere æquivalentiam bonorum à Principe eis donatorum, quamvis existentia non probaretur, ex motivo tamen præsumptæ existentie in æquipollenti, qua etiam cessante, intrare videtur defectus potestatis, nam etiam tollere bona propria.

Tertius est casus, in dicta etiam gravi causa extrajudicialiter examinatus, quando Princeps tollit privato bona propria que sibi suoque sisco applicat ex motivo, quod essent male partia, maleque quæstia occasione alienius muneris vel officii absque eo quod illi aliunde justificaretur. Et tunc dicebam intrare defectum potestatis tollendi bona tertii sine causa, non obstante ejusdem Principis assertionem, quando præsertim contineat turpitudinem, & delictum. In ea enim questione, an Principis assertioni seu narratiæ super iis, qua in facto alieno consistunt, deferendum sit necne, communis ac probabilis distinctio est, quod, Aut agitur ad effectum tollendi ea, quæ ipsemet ex gratia, & privilegio concessit, puta officia gratuita, beneficia, exemptiones, præeminentias, &c. & tunc illi deferendum sit, quoniam etiam sine talis causæ expresse id facere possit. Aut verò de tollendo jus vel rem alterius, ut sibi ipsi, suoque sisco applicaret, sub narrativa causæ, qua vera existente, conficatio de jure intraret, & tunc fecus, ut post antiquiores ab eis relatos, Gabriel. de probat. q. 2. num. 28. cum sequent. Menoch. lib. 3. præsumpt. 10. num. 35. & sequ. Mascard. de probat. concl. 1228. in l. 106. & 114. Farinacc. de testibus q. 63. n. 17. cum sequ. Rota apud Mohed. *dec. 116. de restitut. spolia. & dec. 7. de probat. apud Put. dec. 124. lib. 1. apud Seraph. dec. 965. nu. 9. & in aliis atque ad evidentiæ docet ipsa naturalis ratio.*

Quartus casus est, ubi Princeps auctoritatem suam interponit in iuribus, quæ privati cum seipso, seu Republica ex contractu, & causa correceptiva competunt, juxta casum latè examinatum apud Capyc. Latr. *dist. dec. 188.* quia nempe jura, quæ cum ipso Principe, vel Republica habentur, quæ in Urbe ac alibi in aliis Italianæ Principatibus vocantur *loca montium,* in Regno autem Neapolitano dicuntur *fiscalia,* seu *jura super arrendamentis,* & in Hispania vocantur *los juros del Rey,* quæ Princeps vel solvere denegat, vel diminuat, five extingueret velit pro minori pretio, quam eorum intrinsecum importet. Et tunc in ordine ad omnimodam denegationem, de iustitia id facere non potest, quamvis urgeret publica necessitas. Tùm quia rarò vel unquam verificatur illa necessitas præcisa, cui alias consulti non possit justificans hujusmodi subditorum, ac privatorum oppressiones, cum prius reformari debeant inanes sumptus, ac etiam provideri, ne officiales, & ministri tam magnas divitias cum subditorum oppressionibus comparent, atque cum istis divitiis, quas notorium est ex nihilo male partas esse, publicis necessitatibus potius occurrat debet. Tum etiam quia ut supra dictum est, publicis necessitatibus omnes subditi pariformiter, & pro modo jarium occurrere, & contribuere debent, non autem aliqui particulares tantum, atque alias videtur iniustitia manifesta.

Quo verò ad extinctionem, seu reductionem in sorte, probabilis videtur distinctio, cum qua proceditur apud Capyc. Latr. *dist. dec. 188.* ut scilicet sufficiat supplere possessoribus id quod verè in acquisitionibus hujusmodi jurium erogarunt, absque necessitate supplendi lucrum resultant ex pretii intrinseci diminutione, quæ vulgò *aggio* nuncupatur. Et quoad diminutionem, seu vballationem fructuum, procedendum videtur cum eadem distinctione, quod scilicet iusta causa, seu iustum motum concurrat. Vel ob diminutionem ipsorum jarium, & effectum per quamdam speciem illius diminutionis fructuum census, quæ de jure resultat diminutis fructibus fundi censiti. Vel quia de more regionis, & inter privatos, census, & annui redditus effecti sint minores, ex iis quæ in proposito diminutionis censuum, & reddituum, qui habentur cum Communitatibus, cæteris relatis plene habentur apud Oleam in tract. de cess. jarium tit. 7. quæst. 3. numer. 32. & Capyc. Latr. *dist. dec. 188.* apud quos concordantes.

Quintus casus est, ubi Princeps tollit bona privatorum ex causa publica, puta quia oportet demoliri domos, vel devastare vineas, sylvas, arboreta, & prædia pro mœnibus, arcibus, & fortificationibus, sive pro faciendi area ad meliorem defensionem, cum similibus, & tunc stante causa publica non negatur hæc potestas, ut per Bal. in l. *item lapilli in addit. numer. 2. ff. de re. div. s. Aponte de potestate Proreg. tit. de electione official. §. 1. numer. 87.* ubi testatur de praxi, sub obligatione tamen reficiendi pretium vel à publico ærario, vel per collectam, seu contributionem, ex deductis per Aponte *loco proximo citato numer. 32. cum seq.* & in specie de refectione pretii aliquarum domorum Ecclesiarum, quæ ob mœnia Civitatis demolitæ erant, habetur per Rot. per Barchinon. *murorum 24. Novembris 1617, & 16. Martii 1618. Verospio; & 14. Decembris 1618. Ubaldo,* ex jam dicta ratione, quod licet accedat causa publica, quæ justificat ipsum actum demolitionis, seu incorporationis bonorum alterius invito domino, non excusat tamen à refectione pretii, quoniam causæ publicæ occurrat debet, vel cum ipsius Principis, & Reipublicæ bonis, & effectibus ita per Rempublicam Principis ejus marito assignatis tanquam dos pro hujus politici matrimonii oneribus supportandis, vel pro onere ejusdem Reipublicæ, seu Principatus subditos, seu eos, quorum necessitatem vel utilitatem ipse actus percipiat, æqualiter, & pro modo virium, non autem ut damnari sit unus, vel aliquorum tantum, quoniam ita est offendere iustitiam communitativam. Atque ita frequens praxis docet. Quam frequentior in Urbe, tanquam pacifico Principatu habemus circa publicum ornatum, quoniam pro viis dirigendis, seu plateis faciendis, aut alias publico ornatu exigente, privatorum domus, in toto, vel in parte demoluntur, seu reformantur cum refectione pretii per collectam, seu contributionem habentium domos adiacentes ad proportionem majoris, vel minoris adiacentia refectionis utilitatis, quæ eisdem domibus ex hujusmodi projectione restituere solet, quod Principi licitum esse advenit in specie Bald.

